

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

RENATA OSOLNIK

Z LUTKO DO SPOZNAVANJA
MEDKULTURNOSTI V SKUPINI
DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2019

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PREDŠOLSKO VZGOJO

RENATA OSOLNIK

Mentor: DR. HELENA KOROŠEC

**Z LUTKO DO SPOZNAVANJA
MEDKULTURNOSTI V SKUPINI**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2019

POVZETEK

V diplomski nalogi je predstavljen projekt raziskovanja, kako lahko z lutko raziskujemo in spoznavamo različne kulture v naši skupini in kaj je za njih najbolj značilno. Lutka nas lahko sprosti, zbliža, približa tematiko na zanimiv način. Lutka lahko postane tudi naša prijateljica in del nas v našem vsakdanu.

V teoretičnem delu so opisani multikulturalnost, umetnost in lutka. Opisanih je nekaj smernic, ki nam jih podajajo različni teoretiki in so nam lahko v veliko pomoč.

V empiričnem delu pa je opisan projekt, ki sem ga izvedla v skupini otrok starih od 2 do 4 let . V skupino sem vključila lutko, podganco Angelco, ki je postala del nas. Skozi projekt nas je spodbujala, motivirala in z nami raziskovala potovanja kultur naše skupine. Potovali smo po Sloveniji, v Bosno in Hercegovino, Makedonijo, Rusijo in Mehiko. Otroci so se med projektom veliko naučili. S pomočjo materiala in predstavitev so dobili različne izkušnje in nova znanja, na njim zanimiv način.

KLJUČNE BESEDE: predšolski otrok, multikulturalnost, spoznavanje kultur, lutka, ljubljenec skupine

ABSTRACT

We all come from different parts of the world, where communication and languages are different, we also differ in our clothes, customs and food. In my diploma degree, a research project of how we can meet and get to know other cultures and their characteristics within our group by using a puppet, is represented.

A puppet can relax us, get us closer to one another and makes us see the topic in an interesting way. A puppet can also become our friend and a part of us in our everyday living.

In the theoretical part multiculturalism, art and the puppet itself are described. There are also some guidelines, provided to us by various theoreticians, which can be very helpful.

In the empirical part, there is a description of the project I have done. I introduced and included a puppet rat, named Angelca in to our group. Throughout the project she motivated us and together we were traveling and discovering the cultures of our group. We took a travel around Slovenia, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Russia and Mexico. The children have learnt a lot during the project. With the help of learning materials and presentations, they got new experiences and new knowledge in an interesting way.

Key words: preschool child, multiculturalism, favourite of a group, culture meeting, puppet.

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
1. TEORETIČNI DEL	2
1.1 MEDKULTURNOST.....	2
1.2 IDENTITETA	3
1.3 MEDKULTURNO IZOBRAŽEVANJE	4
1.4 VLOGA VZGOJITELJA.....	5
1.5 UMETNOST.....	6
1.6 LUTKA	7
1.6.1 <i>POUČEVANJE Z LUTKO</i>	9
1.6.2 <i>SPONTANA IGRA Z LUTKO</i>	11
1.6.3 <i>PRIPRAVA PRIZOROV Z LUTKO</i>	11
1.6.4 <i>PRIPOVEDOVANJE Z LUTKO</i>	12
1.7. UVAJANJE LUTKE V ODDELEK.....	12
1.8 VLOGA VZGOJITELJA	13
2. EMPIRIČNI DEL	14
2.1 OPREDELITEV PROBLEMA.....	14
2.2 CILJI DIPLOMSKE NALOGE:.....	14
2.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	15
2.4 METODA RAZISKOVANJA	15
2.5 PROJEKT – Z LUTKO DO SPOZNAVANJA MEDKULTURNOSTI V SKUPINI.....	15
2.5.1 <i>KDO JE PODGANCA ANGELCA?</i>	15
2.5.2 <i>GLAVNI CILJI:</i>	16
2.5.3 <i>METODIČNI POSTOPEK:</i>	16
2.6 PRVI TEDEN JAZ IN MOJA DRUŽINA.....	17
2.6.1 <i>GLAVNI CILJI:</i>	17
2.6.2 <i>DEJAVNOSTI:</i>	17
2.6.3 <i>VKLJUČITEV PODGANCE ANGELCE V SKUPINO</i>	17
2.6.4 <i>MOJA DRUŽINA</i>	19
2.6.5 <i>RISANJE DRUŽINSKIH ČLANOV</i>	21
2.6.6 <i>OD KOD PRIHAJA NAŠA DRUŽINA</i>	23
2.7 DRUGI TEDEN SPOZNAVAMO SLOVENIJO IN NJENE ZNAČILNOSTI.....	25
2.7.1 <i>GLAVNI CILJI:</i>	25
2.7.2 <i>DEJAVNOSTI:</i>	25
2.7.3 <i>SPOZNAVANJE SLOVENIJE</i>	25
2.7.4 <i>IZDELOVANJE ZEMLJEVIDA SLOVENIJE</i>	27
2.7.5 <i>PREDSTAVITEV ZNAČILNOSTI SLOVENIJE</i>	30
2.8 TRETJI TEDEN SPOZNAVAMO BOSNO IN HERCEGOVINO	33
2.8.1 <i>GLAVNI CILJI:</i>	33
2.8.2 <i>DEJAVNOSTI:</i>	33
2.8.3 <i>SPOZNAVANJE BOSNE IN HERCEGOVINE</i>	34
2.8.4 <i>IZDELOVANJE ZEMLJEVIDA</i>	36
2.8.5 <i>PREDSTAVITEV BOSNE IN HERCEGOVINE</i>	38
2.9 ČETRTI TEDEN SPOZNAVAMO MAKEDONIJO	41
2.9.1 <i>GLAVNI CILJI:</i>	41
2.9.2 <i>DEJAVNOSTI:</i>	41
2.9.3 <i>SPOZNAVAMO MAKEDONIJA</i>	42

2.9.4 IZDELOVANJE ZEMLJEVIDA.....	43
2.9.5 PREDSTAVITEV MAKEDONIJE.....	45
2.10 ČETRTEK TEDIEN SPOZNAVAMO RUSIJO.....	47
2.10.1 GLAVNI CILJI:	47
2.10.2 DEJAVNOSTI:	48
2.10.3 SPOZNAVANJE RUSIJE	48
2.10.4 IZDELAVA ZEMLJEVIDA	50
2.10.5 PREDSTAVITEV RUSIJE	52
2.11 ČETRTEK TEDIEN SPOZNAVAMO MEHIKO	54
2.11.1 GLAVNI CILJI:	54
2.11.2 DEJAVNOSTI:	54
2.11.3 SPOZNAVANJE MEHIKE	55
2.11.4 IZDELOVANJE PLAKATA.....	56
2.11.5 PREDSTAVITEV MEHIKE	58
2.3 NEKAJ UTRINKOV V DRUŽBI PODGANCE ANGELCE IN ZAKLJUČEK PROJEKTA.....	61
4 ZAKLJUČEK.....	64
5 LITERATURA.....	66

UVOD

Prihajamo z različnih koncev sveta, govorimo različne jezike, imamo različne barve kože, tudi naši običaji in način življenja se med seboj razlikujejo. Ljudje se selimo iz ene države v drugo, iz enega mesta v drugega, iz hiše v hišo, iz stanovanja v stanovanje, zato se moramo velikokrat prilagoditi okolju, v katerem živimo, včasih tudi novemu narodu ... Danes živimo v času številnih migracij, preseljevanja zaradi boljšega načina življenja, vojn, služb ... vse to se dogaja iz dneva v dan. Tako tudi k nam zahajajo in se priseljujejo ljudje različnih narodov iz različnih držav, zato bi lahko rekli, da smo narod različnih kultur.

Lutke živijo povsod, na vseh koncih sveta. So nekaj, kar nam lahko različne narode, običaje, kulture... zelo približa in predstavi na razumnejši način, sploh otrokom v predšolskem obdobju. Lutke so nekaj čarobnega, kar pritegne pozornost tako otrok kot odraslih, lahko nas tudi povežejo in motivirajo. Lahko so žalostne, vesele, mehke, trde, velike, majhne, vse imajo moč osvojiti srca otrok in odraslih, ker v nas zbudijo nekaj posebnega. Z njimi se lahko igramo, razvijamo domišljijo, se učimo, raziskujemo, jim zaupamo, »crkljamo«, animiramo ... Še tako neprijazne stvari lahko pričarajo v prijaznejše, pojasnijo nerazumljive stvari, približajo drugačnost.

Moja ljubezen do lutk izhaja iz otroštva, med študijem in z delom v vrtcu pa se je še povečala. Že kot otrok sem rada animirala lutke ali igrala v dramskih igrach, saj sem bila vključena v šolsko dramsko skupino. Vsako leto se v vrtcu rada udeležim lutkovnih ali dramskih iger, ki jih za otroke pripravimo vzgojitelji. Tudi v timu z lutko sem že izvajala delo in izpeljala odličen projekt.

V svoji diplomski nalogi sem si zadala cilj s pomočjo lutke spoznati multikulturalnost v naši skupini. V skupino sem uvedla ljubljenska, lutko, »podganco Angelco«. Z nami je raziskovala, katere kulture najdemo v naši skupini in kaj je za njih značilno. Tako smo potovali po različnih državah in o njih izvedeli zelo veliko, saj smo vključili tudi starše in stare starše. Med raziskovanjem pa je lutka postajala vse bolj del našega vsakdana, saj smo dejavnosti opravljali skupaj. Oživeli so jo tako otroci kot tudi jaz.

1. TEORETIČNI DEL

1.1 MEDKULTURNOST

V cilju Kurikula za vrtce (1999, str. 10) je napisano: »Oblikovanje pogojev za večje izražanje in ozaveščanje skupinskih razlik (nediskriminiranost glede na spol, socialno in kulturno poreklo, svetovni nazor, narodno pripadnost, telesno in duševno konstrukcijo).«

V Kurikulumu za vrtce (prav tam, str. 12) je v načelu enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki ter načelu multikulturalnosti zapisano:

- »omogočanje enakovrednih pogojev za optimalni razvoj vsakega otoka,
- upoštevanje skupinskih razlik (glede na spol, socialno in kulturno poreklo, svetovni nazor ipd.) in ustvarjanje pogojev za njihovo izražanje,
- upoštevanje načela različnosti in multikulturalizma na ravni izbora vsebin, dejavnosti in materialov, ki naj otokom omogoča izkušnje in spoznanja o različnosti sveta (stvari, ljudi, kultur).«

Medkulturnost ni samo vzgoja, ki jo izvajamo v navzočnosti učencev ali priseljencev, tujcev v okolju ali šolski sistem ali družbeni kontekst, z njo se srečujemo na vsakem koraku v odnosu s sočlovekom. Dotakne se vsakogar v katerem koli okolju, ne glede na migracijske pritiske. V medkulturni vzgoji je lahko vsak med nami perspektiven, predvsem v samovzgoji, hkrati pa je lahko tudi ustvarjalec, povzročitelj in dejavnik vzgoje. Medkulturnost namreč zahteva, da vsak zaživi svojo človečnost v odnosu do sebe in drugih (Guiseppe, 2006).

1.2 IDENTITETA

Posameznik svojo naravo oblikuje v neko obliko, prav tako pa sooblikuje okolje in naravo, v katerih živi. Medsebojna soodvisnost pomeni, skrbeti in biti oskrbovan ter uresničevati potrebe narave, širšega okolja in drugega. Biti z drugimi v okolju, ga sprejeti in oblikovati, pomeni element identitete in tudi osrednji del medkulturne družbe (Kroflič, idr, 2010).

Ob vstopu otroka v vrtec se njegova identiteta oblikuje v odnosu do drugega, z identifikacijo prek različnih načinov čustvovanja. Zato je v tem obdobju tako vzgoja v domačem okolju kot tudi v instituciji ključnega pomena za otrokov nadaljnji razvoj in socialno identiteto. Za razvoj otrokove osebnosti so pomembna tako vidna kot nevidna dejstva. Spoznavanje novih kulturnih različnosti in razvijanje multikulturnih kompetenc pa je pomembno za družbeno in vizualno okolje (Vah Javšnik, 2010).

Družbena identiteta temelji na ponotranjenju družbenih kategorij, tudi stereotipov. Identiteta posameznika pa je odvisna od socialne in osebne identifikacije. Nikoli nismo pripadniki samo ene skupine, ker vedno obstaja več skupin, ki jim posameznik pripada in so del njegove identitete. Skupine so prilagojene situacijam, ki zahtevajo različne oblike vedenj, pomoči in varnosti. Razumevanje identitete osebnosti pomeni, razlikovanje med drugačnimi in manjkajočimi elementi pri uvajanju enih in zavračanju drugih lastnosti posameznika ter interakciji z okoljem posameznika (Razpotnik, 2004).

Identiteta je kot čebula, vsaka plast je drugačen del posameznikove identitete. Odvisno je, v katero vlogo smo postavljeni po svoji odločitvi ali odločitvi drugih. Tako ima tudi družbena identiteta opraviti z vrednotami in simboli. Vedno smo razdeljeni v več skupin, saj nas silijo v to, da smo drugačni. Razdeljeni smo tudi v več razredov, ki nas prikazujejo v dobri ali slabi luči. Zato nekateri svojih identitet še vedno ne morejo predstaviti, ker je prisotno veliko stereotipnih predstav (Brander idr. 2006).

1.3 MEDKULTURNO IZOBRAŽEVANJE

Guiseppe, (2006) pravi, da bi moral biti glavni predlog multikulture pedagogike naravnano tako, da bi se z razvijanjem omejenega načina razmišljanja o medkulturni tematiki otresli stereotipov. Glavni temelj naj bi bila medkulturna samovzgoja; tudi ko smo v antropološkem, eksistencialnem in kulturnem pomenu procesa daleč stran drug od drugega, vidimo sovražnika, ki se mu počasi približujemo ter čakamo, da odpre vrata in nas sprejme. Vrednote medkulturnosti moramo najprej udejanjiti in o njih govoriti, ne samo obljubljeni. Prvi, ki se sreča z vzgojo medkulturnosti, je vzgojitelj. Njegov način dela in seznanjanja, kako se sporazumeva z otroki, učenci drugih kultur in jih vključuje v okolje, je ključnega pomena.

Guiseppe, (2006) spregovori o tem, da ni dovolj samo sprejemanje, poslušanje in empatija, to nas pripelje le do medosebnega in medkulturnega odnosa. Za učinkovit medosebni in medkulturni odnos potrebujemo še en korak, ki se ne omenja veliko. Gre za korak, ki ga omenja filozof Martin Buber, »boj« z drugim Guiseppe (prav tam). To pomeni, naj posameznik postane tisto, kar si želi postati, uporabi svoje potenciale, svojo voljo, prizadevnost in odgovornost. Vsi ti odnosi lahko pustijo sledi in rane, zato si je treba v medkulturni pedagogiki prizadevati za kakovost odnosov v najožjem pomenu, vključevati konkretne situacije v življenje, kjer lahko nastopajo družbeni igralci. Spodbujanje samovzgoje in vzgoje, pomeni, oblikovanje identitete, moči in samospoštovanja, ki se oblikujejo v odnosu do skupnosti kot celote. S pedagoškega vidika je to delovanje socialnega razvoja, ki je cilj, za katerega si prizadevamo.

Vah Javšnik (2010) pravi, da je integracija medkulturnih vsebin v obstoječih kurikulah predstavljena v petih konceptih, ki se med seboj prepletajo in povezujejo:

- Identiteta in pripadanje,
- podobnost in raznolikost,
- človekove pravice in dolžnosti,
- diskriminacija in enakost,
- konflikt in reševanje konfliktov.

Vse te teme so v vrtcu izvedljive s pomočjo vzgojitelja, ki jih predstavlja med igro in kreativnimi dejavnostmi, kot so glasbene, plesno-gledališke, lutkovne ...

Vah Javšnik opisuje primer otroka, ki je živel v družini, ki ni nikoli spodbujala rasizma, ampak ravno obratno. Res pa se niso veliko pogovarjali o drugih rasah. Zato je starše presenetilo, ko jim je vzgojiteljica povedala, da njihov otrok ne mara nove deklice, ker ima drugačno barvo kože in pravi, da je umazana. Po pregledu knjig, ki so jih prebirali, so ugotovili, da v njih nastopajo le belci, tako otrok ni poznal drugačnih ras. Odločili so se, da kupijo slikanice, v katerih nastopajo otroci različnih ras, da bo otrok lažje razumel in si predstavljal druge rase in kulture.

Vrtec naj bi izvorno kulturo vseh otrok vključil v vsakdanje življenje, poiskal načine za rešitve in sodelovanje. Vzgojiteljem to predstavlja vsakdanje izzive in iskanje načinov za raziskovanje različnih kultur, le malo pa se jih tega loti. Zato naj bi se vzgojitelji ustrezno izobraževali na tem področju. Vrtec in vzgojitelji bi lahko zagotavljali odprte odnose interakcij, saj s tem otroci spoznavajo različne kulture ter pridobivajo in ohranjajo svojo (Turnšek, 2004).

Medkulturna vzgoja želi, da bi bila šola ali vrtec bolj odprta za večkulturno družbo, saj delo temelji na enakopravnosti vseh. Institucije za izobraževanje želijo, da se načelo enakopravnosti širi s priznanjem in spoštovanjem kulturnih razlik med posamezniki. Šole naj bi predstavljale vez med manjšinskimi in večinskimi skupinami ter kulturami, zato je potrebno, da multikulturna vzgoja razvije take programe, ki bi zadovoljili potrebe manjšinskih skupin pri njihovem priznanju v družbi. Za dobro delo izobraževalnih institucij je pomembno, da sodelujejo vsi, ki so vključeni v učni proces: učitelj, otroci, starši, ravnatelj. Multikulturna vzgoja naj bi dobro delovala tako v skupini kot v družbi (Brander, Cardenas, Abad, Gomes in Taylor 2006).

1.4 VLOGA VZGOJITELJA

V temi »Migracije« so avtorji knjige Kulturno žlahtenje najmlajših (Kroflič, idr., 2010) z otroki izvedli projekt ukvarjanja z različnimi kulturnimi vrednotami v spreminjajočem se svetu. Igralnice so spremenili v štiri države, otroci pa so iskali njihove kulturne znamenitosti, spoznavali navade ljudi in preizkušali jedi, značilne za te države. Prek spoznavanja sebe in drugega kot drugačnega so spoznavali različne načine življenja. Vse to so nato uporabili tudi v predstavitev

Različne analize so pokazale, da je v vrtcih in v prvem triletju osnovne šole tema multikulture prepuščena iniciativi posameznih strokovnih delavcev. Omejene so le smernice in priporočila za vpeljavo integriranja pristopa za starostno skupino otrok od štirih do osem let (Vah Javšnik, 2010).

Za razvoj pozitivne samopodobe otrok iz različnih kulturnih okolji je pomembna tudi urejenost igralnic. Različne kulture naj bodo predstavljene na način, ki ne bo poudarjal stereotipne predstave. Ne glede na etično pripadnost ras, naj bi se otroci v skupini počutili prijetno in varno. To lahko prikažemo s plakati, risbami ali fotografijami različnih kultur. Uporabimo lahko tudi lutke, ki predstavljajo različne rase ali nas lutka popelje do spoznavanja teh. Knjige izbiramo z različnih delov sveta, vzgojitelj pa jih mora otrokom predstaviti na razumljiv način. Izbira se literatura z veliko slikovnega materiala (Vah Javšnik, 2010).

1.5 UMETNOST

Umetnost je v Kurikulu za vrtce razčlenjena na več vej (likovno in oblikovalno, glasbeno, plesno, AV, dramsko). Vse spodbujajo ustvarjalnost in omogočajo otrokom razvijanje potencialov, ki se kažejo v igrivem raziskovanju in spoznavanju sveta. Otroci so ustvarjalni na različnih umetniških področjih in na različne načine. Z umetnostjo lahko predstavljajo svoje najbolj skrite čustvene vsebine, predstavijo dogodke ali stvari, izrazijo svojo etično presojo o sebi ali eksperimentirajo z umetniškim jezikom. Izkušnje z umetnostjo celostno doživlja in ustvarja pomemben dejavnik, ki vpliva na otrokov razvoj in duševno zdravje (Kurikul, 1999).

Pristop, kjer umetnost prevzema aktivno spodbujevalno vlogo za uresničevanja dela z lutko, je temeljna predpostavka za ustvarjanje sodobne vzgoje:

- Vzgojno-izobraževalni proces naj teče po principu vzgoje z umetnostjo,
- vzgojno-izobraževalni proces naj teče kot komunikacija,
- v projekt je vključen nov način uporabe igre – ne gre več le za igranje otroka, temveč je v vzgojni proces vključena tudi igra kot estetizacija z elementi gledališke igre ter umetniškega igranja z zgodbami, materiali, oblikami, tehnikami, izraznimi sredstvi,

- projekt ponuja otroku specifične načine spoznavanja in odkrivanja sveta – poleg epistemoloških poti kavalnega mišljenja tudi umetnostne načine spoznavanja ter integracijo umetniških, znanstvenih, tehniških in komunikacijskih vidikov človekove ustvarjalne prakse, med seboj povezanih in integriranih v celovito predstavitev,
- projekt bistveno prispeva k socializaciji in humanizaciji otroka ter njegove zmožnosti vzpostavljanja polnovrednih medčloveških odnosov,
- projekt vzpostavlja globoke medčloveške odnose in osebno rast sodelujočih (Gobec, 2000).

Umetniško sredstvo, kot sta zgodba in lutka, motivirata in razvijata ter spodbujata pedagoško tematiko in vzgojne aktivnosti, ki jih izvaja vzgojitelj. Tako na tem nivoju v projektno delo z lutko vključimo pedagoško komponento in vprašanja po aktivnostih, ki jih bomo otroku ponudili, da bo pridobil izkušnje načina dela po filozofiji in teoriji projektnega ustvarjanja (Gobec, 2000).

1.6 LUTKA

Lutka ima v razredu ali skupini posebno funkcijo lika, ki prinaša zastavljen problem, ki ga morajo otroci nato rešiti. Pri tem razvijajo miselne in organizacijske postopke reševanje problema. S takimi dejavnostmi lahko otroci začutijo in spoznajo, da je učenje oz. pridobivanje znanja prijetno, razburljivo in zanimivo. Otrok na tak način do rešitev prihaja sam, z vrstniki ali v sodelovanju z odraslimi, jih odkriva in raziskuje (Porenta, 2003).

Lutka ima lahko različne funkcije:

- Lutka kot motivacija,
- lutka kot učitelj,
- lutka kot učenec,
- lutka kot posrednik pri komunikaciji,
- lutka kot prijatelj,
- lutka kot umetniško sredstvo,
- lutka kot spodbujevalka ustvarjalnosti,
- lutka kot lik z okvirno nalogo (Porenta, 2003).

Igra z lutko lahko izboljša komunikacijo med otroki in vzgojiteljem ter zmanjša stresne situacije otroka. Otrok lutki zaupa svoje težave, nesporazume z vrstniki in z njeno pomočjo vzpostavlja komunikacijo z okoljem. Lutka pa ni le sredstvo, ki pripomore k pripravi in motivaciji dejavnosti, ampak spodbuja tudi otrokov kognitivni, socialni in čustveni razvoj. Tako omogoča čustveno reakcijo pri otroku, ki je neodvisna od besed in je neverbalna komunikacija (Korošec, 2002).

Lutke vključimo v projekt zato, da bi s pomočjo nje raziskali nek problem. Tako lik predstavlja nek problem, ki ga otroci posredno, prek lutke, lažje rešijo. Ob tem se naučijo veliko novega, saj naj bi eksperimentirali, raziskovali, brskali po knjigah ... in nato liku pomagali do rešitev (Porenta, 2003).

Učitelji oz. vzgojitelji pri tem ne uporabljajo svojega običajnega načina izvajanja dejavnosti, ampak prek animacije lutke. S tem lažje pridejo do odkrivanja interesa otrok, ki jih poučujejo ali animirajo (Porenta, 2003).

V večini vrtcev se lutke v skupinah pojavijo na različne načine in z različnimi imeni. Prek iger se lutka vključi v oddelek in s skupino preživlja čas ter domišljjski svet pripelje v realni vsakdan. Otroku se poleg igre pridruži tudi pri jedi, spanju in sprehodu. Lutka otroke in vzgojitelje močno poveže med seboj, saj je del njihove komunikacije, na njo se tudi čustveno navežejo (Gobec, 2000).

D. Gobec v svojem članku uporabi veliko invencijo lutkovnega umetnika Walterja Brogginija, in sicer vnašanje domišljjskega sveta umetnosti v otroško življenje. Imaginarnost lutke, njena življenjska zgodba in posebnost se odvijajo pred otrokom. Problemsko situacijo, ki jo lutka predstavlja in zapleta ter postavlja vprašanja, pa naj bi otroci sami raziskali in našli odgovore (Gobec, 2000).

Lutka je izredno motivacijsko sredstvo, ki bogati in senzibilizira čustva in socialni potencial otroka, da se lahko vživi vanjo. S tem otrok pridobiva različne predispozicije za razvijanje različnih zornih kotov reševanja problema z lutko na svoj način in ne z vidika zornega kota vzgojitelja (Gobec, 2000).

1.6.1 POUČEVANJE Z LUTKO

Lutka je pripomoček pri posredovanju vzgojno-izobraževalnih vsebin. Pri poučevanju ali izvajanju dejavnosti pomaga pri reševanju zagat, pri katerih moramo otroke dobro motivirati. Otroci lutki zaupajo bolj kot učitelju. Čeprav imajo radi vzpostavljeno avtoriteto, ki jo imajo do učiteljev, se lažje sprostijo in povedo lutki, kljub temu da imajo spoštovanje tudi do nje. Lutka jim predstavlja prijateljico z enakimi težavami, strahovi, željo po igri ... Ko lutka oživi v rokah odraslega, si predstavljajo novo osebo, ki ji lahko zaupajo. Tako ji zaupajo stvari, za katere mislijo, da jih učitelj ali vzgojitelj ni slišal (Korošec, 2002).

Pri poučevanju z lutko otroci razvijajo zgodbo na poseben način, v katerem unikaten lik živi z njimi celo šolsko leto. Pri uvedbi lutke je pomembno poglobljeno timsko delo tudi psihologov, lutkarjev in likovnikov. Preden se odločimo za lutko, si je priporočljivo zamisliti okvirno zgodbo in oblikovati karakter ter značilnosti, da jo lahko vizualno prikažemo. Pri tem je pomembno, da so pedagogi zelo ustvarjalni, z veliko znanja in poznavanja učnih ciljev. V učnem načrtu si postavijo cilje, ki jih bodo prek dejavnosti dosegli. Bistvo dela z lutko je postaviti »pasti«, ki jih nato otroci rešujejo. Pogosto so to problemi, ki so otrokom blizu in jih želijo raziskovati (Porenta, 2003).

H. Korošec opisuje, kako je neka študentka uporabila lutko, ki jo je izdelala sama, za motivacijo pri prvem srečanju z otroki, ko je v šoli opravljala prakso. Lutko je poimenovala »Nejc«, otroci so ji zaupali in jo vzeli za svojo. Namesto nje so delali domače naloge, vzeli so jo s seboj na telovadbo, k zdravniku, na izlete ... Uporaba lutke v vrtcu ali šoli je za učitelje oz. vzgojitelje izrednega pomena, saj je zelo pomembno, kakšne cilje si določijo in kaj otrok od tega pričakuje ali osvoji (Korošec in Majaron, 2006).

Tako kot v predšolskem obdobju otroka vzgojitelj spodbuja in usmerja k igri z lutkovnimi elementi, kot so prstne lutke, lutke iz škatel, nogavične lutke, animirane igrače ..., bi lahko nadaljevali tudi v šolskem sistemu, saj bi na otroke delovalo manj stresno in bolj spodbudno. Izobraževanje bi sprejeli samoiniciativno in ustvarjalno na različnih področjih. Takšen pristop od pedagogov zahteva veliko znanja umetnosti in psihologije, saj bi ocenil, koga bi delo z lutko sprostito (Majaron, 2002,).

Pedagoško delo je ob igri z lutko bolj sproščeno, saj se otroci učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in reševanja konfliktov. Med vrstniki se pojavita in razvijata solidarnost ter spoštovanje različnosti. Vzgojitelj, ki vodi otroke s pomočjo lutke, v skupino pripelje spoštovanje tudi do tistih otrok, ki so bolj zadržani ali socialno izključeni. Vse to pa zelo dobro vpliva na njihovo samopodobo (Korošec in Majaron, 2006).

Za vzgojitelja so pri izvajanju dejavnosti z lutko pomembni odkrivanje otrokovih talentov in ustvarjalnih potencialov, usvajanje novih vsebin in socializacije ter motivacija z igranjem z lutko. Otroke za igro z lutko ne učimo nikakršnega besedila, temveč mu pustimo, da govor oblikuje samostojno v sklopu, povezanem s temo, ki jo obravnavamo. Če se igramo gledališče, igro pustimo improvizaciji otrok in tako spodbujamo otrokov razvoj govora in domišljije, skrbimo le za potek v okviru dogovorjene teme (Majaron, 2002).

D. Gobec opisuje, kako njihova lutka motivira želje, da bi otroci pomagali vesoljčku pri spoznavanju našega načina življenja in kako mu pomagati popraviti vesoljsko ladjo. Skupaj ugotavljajo, kaj je z ladjo narobe in se nato učijo, kaj vse ladja vsebuje in potrebuje za letenje oz. plovbo. Prek projekta spoznavajo različne poklice, strokovnjake, dejavnosti, ustanove ter svojo naravno, tehnično in socialno okolje. Da otroci pridejo do vseh odgovorov, uporabljajo različne načine mišljenja in delovanja. Pri tem ima veliko vlogo lutka, ki je lahko povezava za odkrivanje odgovorov v okolju, ki so otroku blizu (Gobec, 2000).

Pri poučevanju z lutko je pomembno, da otroci sami iščejo odgovore na realne probleme. Med projektom dobro opazujejo in vsak zase ter skupaj odkrivajo raznolikosti, jih primerjajo, argumentirajo ... iščejo rešitve. Prek projekta se učijo snovati, misliti, delovati, sodelovati. Z lutko otrok razvija svoje potenciale, osebnost, kreativnost, socialno angažiranost, kulturo, v kateri živi (Gobec, 2000).

Prednosti poučevanja z lutko:

- Lažje razumevanje otroka in njegovega vedenja – otroci vzgojiteljem skozi lutko sporočajo čustva in misli, kar omogoča lažje razumevanje in sporazumevanje otrok, kar pa pri otroku spodbudi razvoj samopodobe in kreativnosti.
- Doživljanje vzgojitelja v drugi luči – učitelj ali vzgojitelj, ki postane pravljicar z lutko, v skupino namreč prinese veselje, igro in sproščenost. Skozi komunikacijo z lutko vnaša pozitivno vzdušje in zabavo. Tako avtoriteta vzgojitelja postane bolj sproščena, otroci lutko spoštujejo in jo imajo radi.
- Večja vzgojiteljeva kreativnost – kreativnost se skozi izdelavo različnih lutk izkaže za zelo pozitivno. Vzgojitelj lahko tako odkrije mnoge talente otrok na različnih področjih. Učni proces ali igra v vrtcu postaneta zanimivejša, bolj ustvarjalna in kreativna.
- Alternativne učne izkušnje učenja z lutko – te prinesejo pozitivne izkušnje tudi pri razvoju kognitivnih, socialnih in fizičnih vidikov. Vključimo jih lahko v vsa omenjena področja in tako dosežemo zadovoljstvo ob izkušnji. Razvija tudi govor, finomotoriko, saj ob izdelavi uporabljamo škarje, barve, lepilo ... pri animiranju pa nove besede.
- Zabavno, prijetno vzdušje – ustvari ga vzgojitelj, ki pri delu uporablja svojo senzibilnost, da otroke z veliko sproščenosti in ustvarjalnosti pri pridobivanju novih znanj popelje do kurikularnih ciljev (Korošec in Majaron, 2006, str. 130).

1.6.2 SPONTANA IGRA Z LUTKO

Preprosta oblika simbolne igre, ko se otrok sproščeno igra z lutko ali več lutkami hkrati, menja vloge ter jih spreminja. Igra omogoča interakcijo z vrstnikom ali skupino več otrok, ki skupaj animirajo lutke, eksperimentirajo igro z lutkami pri mizi, v kotičkih, ali pred ogledalom. Lahko pripravijo tudi oder, na katerem nastopajo, ali se igrajo, pri čemer jim pomagajo vzgojitelji ali učitelji ter jih spodbujajo (Korošec in Majaron, 2006).

1.6.3 PRIPRAVA PRIZOROV Z LUTKO

Dejavnosti vodi odrasla oseba, ki otroke usmerja k pripravi prizorov z lutko na podlagi zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja ali domišljije. Otroci se gibljejo po prostoru, raziskujejo in improvizirajo s svojim telesom z lutko različnih oblik. Odvisno

je, kakšne lutke uporabljamo. Telesne lutke porabijo več prostora, pri prstnih lutkah pa prostor ni tako pomemben. Otroci uporabljajo svoje ideje in improvizirajo prizore ter si izmišljajo dialog na podlagi teme usmeritve (Korošec in Majaron, 2006).

1.6.4 PRIPOVEDOVANJE Z LUTKO

Eno večjih bogastev, ki nam jih nudijo lutke, je z njeno pomočjo pripovedovati zgodbo, se učiti pesem ali deliti vsebino knjige. Vzgojitelju ponuja kreativno interpretacijo vsebin. Otrokom je pripovedovanje zgodbe z nekim junakom čisto drugačno doživetje, saj tudi zgodba dobi drugačen zorni kot. Odnos med lutkami in otroki s predstavitvijo zgodbe postane pristen. Otroci se v lutkovne junake vživijo, jih sprašujejo in poglobljeno doživijo (Korošec in Majaron, 2006).

1.7. UVAJANJE LUTKE V ODDELEK

A. Porenta je v svojem članku predstavila izvedbo svojega projekta, v katerem je vključila lutko oz. lik Kaja. Lutka »Kaj« je obiskoval različne šole po Sloveniji in se vključeval v pouk razredov za en teden. Prihod lutke je potekal tako, da je lutka prišla v zaboj, s seboj pa je prinesla pismo z razloženim problemom. Prosila je otroke, da ji pomagajo do rešitve, ki jih nato zapišejo v dnevnik. Priložena je bila tudi posebna mapa, v katero so otroci vlagali besede, ki so bile pomembne, da jih lutka osvoji (Porenta, 2003).

V vrtcih se lahko vsako leto pojavijo lutke v različnih oblikah in na različne načine. Uvajanje lutke pa poteka vsakič drugače. Eden od načinov so tudi sledovi umazanih stopinj nenavadnih oblik, iz katerih morajo nato otroci ugotoviti, kdo pušča take odtise in do kod vodijo (Gobec, 2000).

V članku D. Gobec (2000) opisuje uvedbo vesoljčka, ki se mu je pokvarila vesoljska ladja in je moral nato zasilno pristati na Zemlji. Odločil se je, da Zemljo razišče in za to prosi otroke za pomoč pri obnovi njegovega plovila. V projekt so vključili tudi starše, plovilo pa sestavili iz odpadnih materialov. Otroci so začeli z odkrivanjem sveta zase in za vesoljčka.

Lutko lahko uvedemo tudi s pomočjo prizora, v katerem nastopa. Tako uvedemo temo, o kateri se bomo pogovarjali in jo raziskovali. Otroci se na tak način hitro vživijo

v njeno vlogo, jo sprejmejo za svojo, se povežejo in ustvarijo vez zaupanja med vzgojitelji in sovrstniki. Lutka naredi na otroke močan vtis, zato je dobra motivacija za razmišljanje in nadaljnje delo (Korošec, 2002).

1.8 VLOGA VZGOJITELJA

Vloga vzgojitelja ali učitelja je pri lutkovni dejavnosti izrednega pomena. Dejavnost ga mora spodbujati k otrokovi ustvarjalnosti, domišljiji ... saj je vse, kar naredi, prav in mu preprosto ni treba slediti odraslemu. S pomočjo te kreativnosti otrok pridobiva na samozaupanju, krepí samopodobo in povečuje samozavest. Najbolj pripomore otrokom, ki imajo težave s finomotoriko in samopodobo, saj občutek, da znajo narediti lutko in z njo zaigrati ali jo animirati, pripomore h krepitvi samozaupanja. Lutka je v pomoč tudi pri otrocih z drugimi težavami – zadržani otroci, hiperaktivni ali osamljeni otroci, tudi »nastopači«. Pri teh prav tako potrebujemo posebno pomoč ali spodbudo. (Korošec, 2006).

Vzgojitelji pri vzgoji z lutko povedo, da na otroka deluje magično, saj v oddelek prinese visoko motivacijo za delo. Otroci imajo pri svojem delu svobodo mišljenja za razvoj različnih potencialov in razvoj svojih idej. Otroci so pri vsaki igri individuum, vzgojiteljevo delo pa je, da jih opazuje in spodbuja pri njihovem delu. Vzgojitelji lahko prek lutke tudi spoznava otroke in uspešno vzpostavi individualni odnos s posameznim otrokom (Korošec, 2006).

Vzgojitelj pri svojem delu z lutko otroke spodbuja z vprašanji, s katerimi bogatijo domišljijo. Zelo pomembna je tudi senzibilnost vzgojitelja, saj mora znati uskladiti zahteve in sposobnosti otroka ter upoštevati njegovo kreativnost. Otroci pri izdelavi različnih vrst lutk pridobiva na finomotoriki, koordinaciji roka-oko, spoznavanju različne vrste materialov. Otroci so na svoje izdelke zelo ponosni in s tem pridobivajo na razvoju samopodobe. Vzgojitelj jih mora pohvaliti in spodbujati pri njihovem delu. Tako njihove lutke dobijo neko podobo od začetka do konca. Vse metode se med seboj prepletajo in dopolnjujejo, med otroke in vzgojitelje pa prinese mnogo pozitivne energije (Korošec in Majaron, 2006).

2. EMPIRIČNI DEL

2.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Živimo v porastu migracijskih pojavov, ki povzročajo prihode tujcev v naš prostor, kar mnogim povzroča kulturni šok. Zaradi tega se pojavijo razni strahovi, predsodki, obrambne ali napadalne drže (Giuseppe, 2006).

V vsaki državi najdemo različne kulture, ki imajo svoje običaje in navade.

Tudi v naše vrtce se vedno pogosteje vključujejo otroci iz drugih držav in s seboj prinašajo različne kulturne navade ter običaje. Glede na to, da imamo več takih otrok tudi v našem vrtcu, sem se odločila v svojem diplomskem delu izvesti raziskavo na to temo. Raziskovati nam bo pomagala lutka, podganca Angelca, ki nas bo spodbujala in spremljala pri raziskovanju multikulturalnosti, ki jo najdemo v naši skupini. Menim, da se otroci bolj odprejo lutki, saj oddaja posebno čarobno moč, ki otroke potegne v svojo čarobnost, zato ji z večjim navdušenjem sledijo. Tudi A. Porenta (2003) v svojem delu navaja, da ima »lutka posebno funkcijo lika, ki prinaša v razred določen problem, razreši pa ga lahko le s pomočjo otrok. Otroci ob tem razvijajo miselne in organizacijske postopke za reševanje problemov.« Raziskovalni problem v diplomski nalogi bo, kako s pomočjo lutke otroke pripeljati do novih spoznanj multikulturalnosti v skupini. Otroci bodo s pomočjo lutke raziskovali tematiko multikulturalnosti in prek aktivnega učenja pridobivali nova spoznanja. Ta bodo dobili s pomočjo različnih dejavnosti. Otroci bodo spoznavali okolje, v katerem živijo, in njegove značilnosti ter nato nadaljevali pot po državah, v katerih so živeli naši prijatelji, njihovi starši oziroma stari starši.

2.2 CILJI DIPLOMSKE NALOGE:

- Raziskati, kako otrokom z lutko približati temo multikulturalnosti.
- S pomočjo lutke raziskati, katere kulture so prisotne v naši skupini.
- S pomočjo lutke spoznati značilnosti drugih kultur.

2.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

- Kakšen bo odziv otrok na vključitev lutke?
- Kako bo lutka pripomogla pri spoznavanju multikulturalnosti?
- Kakšno vlogo bo imela lutka pri zapomnitvi različnih kultur in njihovih značilnosti?

2.4 METODA RAZISKOVANJA

Raziskavo sem izvajala v skupini, v katero je vključenih 18 otrok, starih od 2 do 4 let. V skupino sem vpeljala lutko – ljubljenca, podganco Angelco. Lutka nas je spremljala med dejavnostmi in nam pomagala pri spoznavanju multikulturalnosti. Raziskovanje je z načinom spraševanja in iskanja odgovorov ter predstavitvami potekalo dva meseca. Podatke sem zbirala z zapisovanjem izjav, fotografiranjem in snemanjem. Zbrane podatke sem nato kvalitativno analizirala.

2.5 PROJEKT – Z LUTKO DO SPOZNAVANJA MEDKULTURNOSTI V SKUPINI

Projekt sem začela z uvedbo ljubljenska skupine, podgance Angelce. Lutka podgana Angelca je izgubila svoje starše med potovanjem po kanalih. Srečala se je z različnimi narodi, med drugim tudi z Rusi, Bosanci, Črnogorci in Mehičani. Prav te kulture najdemo tudi v naši skupini. Otroci so stari od 2 do 4 let, zato smo na čisto preprost način ugotavljali različnosti med narodi. Začeli smo s spoznavanjem slovenske kulture, šele nato nadaljevali z ostalimi kulturami. Iz pogovora o družini smo prešli na kulturo, saj je otrokom lažje, če se pogovarjamo o tem, kje živijo njihove babice in dedki.

2.5.1 KDO JE PODGANCA ANGELCA?

Podganca Angelca je zelo prijazna, prestrašena in radovedna podgana. Je zelo hitra, zato se je tudi izgubila med tekanjem po ceveh. Zelo rada raziskuje dežele in njihove značilnosti, zato se je odločila, da razišče in izkoristi čas, dokler ne najde svoje družine. Prepričana je tudi, da bo našla nove prijatelje, ki ji bodo pomagali najti družino.

2.5.2 GLAVNI CILJI:

- Uvesti ljubljenca v skupino kot pomemben povezovalni člen in del vsakdana.
- Omogočiti otrokom, da imajo možnost razvijati sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki.

2.5.3 METODIČNI POSTOPEK:

1. teden: Obišče nas podganca Angelca. Otrokom pove, da jih že nekaj časa opazuje in posluša ter da bi se jim želela pridružiti, ker je svojo družino izgubila. Otroci se ji predstavijo in povejo nekaj o svoji družini ter jo pokažejo na sliki. Nato svojo družino tudi narišejo, poimenujejo člane in svoje risbe razstavijo. Z Angelco se igrajo in pogovarjajo, vzamejo jo na igrišče in izlete.

2. teden: Skupaj z Angelco raziskujemo značilnosti Slovenije – mesta, hrano, običaje ... Izdelamo zemljevid, na katerega nalepimo značilnosti, ki smo jih našli v knjigah in na spletu. Angelca sodeluje pri spoznavanju Slovenije, ki je predstavljena s planšarjem, narodno nošo in tradicionalnimi jedmi.

3. teden: Odpotujemo v Bosno in Hercegovino. Prav tako izdelamo zemljevid, na katerega prilepimo značilnosti Bosne in Hercegovine. Naučimo se nekaj otroških pesmi v njihovem jeziku. Angelca nam pri dejavnostih pomaga in nas motivira ter z nami raziskuje. Pri predstavitvi je zopet v pomoč, saj pomaga predstaviti in poimenovati določene značilnosti ter običaje.

4. teden: Odpotujemo v Makedonijo. Osnovne značilnosti države poiščemo sami, in sicer v knjigah in na spletu ter izdelamo zemljevid. Angelca pripelje očka našega prijatelja iz skupine in skupaj nam predstavijo vse značilnosti in običaje Makedonije.

5. teden: Odpotujemo v Rusijo. Angelca nam namigne, da je tam zelo mrzlo in se moramo toplo obleči. Skupaj smo raziskali nekaj značilnosti in izdelali zemljevid. Predstavitve pa so nam pripravili deček iz skupine, njegova mama in malo naokoli tudi Angelca.

6. teden: Zdaj pa smo kar odleteli, in sicer v Mehiko. Spoznamo tudi njene značilnosti, jezik, glasbo ... Predstavitveni dan prevzame Angelca, ki poskrbi za prijetno glasbo in hrano.

7. teden: Skupaj ponovimo vse, kar smo se naučili in se poslovimo od Angelce.

2.6 PRVI TEDEN JAZ IN MOJA DRUŽINA

2.6.1 GLAVNI CILJI:

- Vključiti ljubljenska, podganca Angelco, v skupino.
- Spoznati različne oblike družin in družinskih skupnosti.
- Spoznati pojma družina in vrste družin ter od kod prihajajo.
- Poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika.
- Doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.
- Spodbujanje občutljivosti za etično dimenzijo različnosti.

2.6.2 DEJAVNOSTI:

- Vključitev podgance Angelce,
- pogovor, kaj je družina,
- pogovor ob slikah družine,
- pripovedovanje otrok, kdo poleg njih še živi v hiši, stanovanju,
- branje različnih knjig na temo družine – Jaz in moja družina, Moj očka, Moja mami, Rad te imam, dedi,
- pogovor, od kod prihaja njihova družina (države).

2.6.3 VKLJUČITEV PODGANCE ANGELCE V SKUPINO

Podganca Angelca nas je že nekaj dni opazovala in poslušala, o čem smo se pogovarjali. Ko se je le opogumila, je čakala pred vrati, da bi jo kdo našel. Ravno takrat sem prišla v službo in se začudila, kaj leži pred vrati in čaka, da bi ga kdo pobral. Bila je majhna plišasta lutka prestrašena po imenu podganca Angelca.

Skupaj sva odšli v oddelek, kjer so otroci že sedeli v jutranjem krogu in se pogovarjali z vzgojiteljico. Otrokom sem povedala, da sem pred vhodom našla majhno prestrašeno živalco, ki pravi, da bi jim rada nekaj povedala. Podganca Angelca je nato najprej pazljivo pokukala iz mojega rokava, se predstavila in povedala, da se je izgubila med tekanjem po ceveh, zato išče svojo družino. Vsakemu otroku posebej se je še enkrat predstavila. Otroci so se na njo različno odzvali. Nato jih je prosila, če lahko nekaj časa ostane pri njih in se z njimi igra ter sodeluje pri dejavnostih, ki jih bodo izvajali.

Slika 1 in 2: Uvajanje lutke v skupino

ANALIZA:

Ko sem prišla v skupino, so otroci že sedeli v jutranjem krogu. Kot vsako jutro smo se najprej pozdravili. Eden od otrok je opazil, da nekaj držim v roki. Vprašal me je, kaj imam, ker vidi nekaj mehkega in puhastega. Otrokom sem povedala, da sem ob prihodu v službo na tleh zagledala majhno lutko, ki je čakala pred igralnico. Pobrala sem jo in jo vzela s sabo. Malo začudeno so me pogledali in takoj radovedno rekli, naj jo pokažem. Čisto počasi sem pokazala prestrašeno lutko, ki jih je tiho pozdravila in se spet skrila pod mojo roko. Odzivi otrok so bili zelo različni. Razložila sem jim, da je prestrašena in naj bodo tišji, da se bo lutka lahko predstavila vsakemu posebej. Lutka je prišla do vsakega, ga prijazno pozdravila in pobožala. Odzivi otrok so bili

različni – nekateri so jo sprejeli z navdušenjem in jo pobožali, ji povedali, da je lepa, mehka. Drugi pa so bili zadržani in so se je kar malo bali. Ko se je lutka vsem predstavila, je tudi ona dobila pogum in jim povedala, da jih že nekaj dni posluša. Slišala je, da se pogovarjajo o družinah, zato se je ustavila pri njih in bi rada z njimi preživela nekaj časa. Otroci so bili zelo navdušeni, da bo nekaj časa pri njih, a ne čisto vsi. Tisti, ki so se je bali, so bili malo bolj zadržani, zanimalo pa me je, kako bo čez čas. Nato smo se dogovorili, kje ji bomo pripravili mesto za počitek. Otroci so predlagali različna mesta, jih tudi oblazinili in zavarovali. Ena od deklic je prinesla kar prazno škatlo, v katero je dala odejico, da se bo naša Angelca lahko tudi pokrila, če jo bo zeblo. Deček pa je rekel, naj bo škatla na okenski polici, da ji, ko nas ne bo, ne bo dolgčas. Nato so jo »crkljali«, božali, prenašali okrog in se z njo igrali. Vključitev lutke kot naše motivatorke in ljubljence je potekala odlično. Otroke je Angelca hitro prevzela, zato sem se prav vselila naslednjega dne.

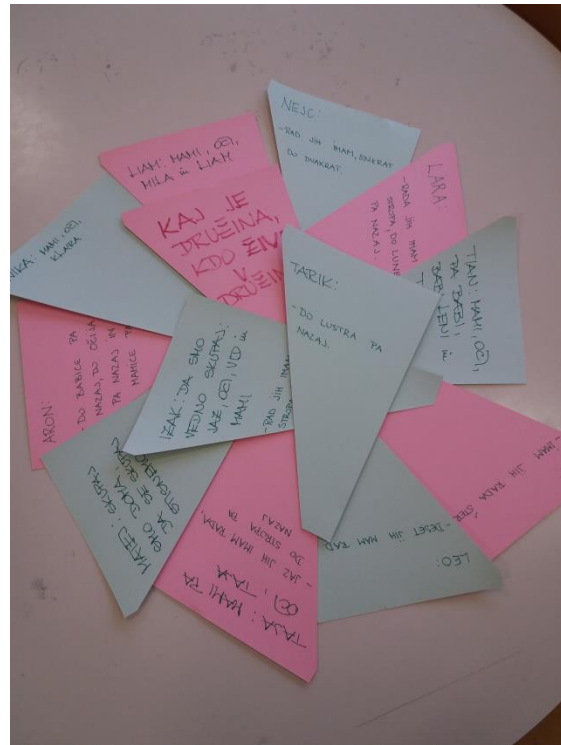
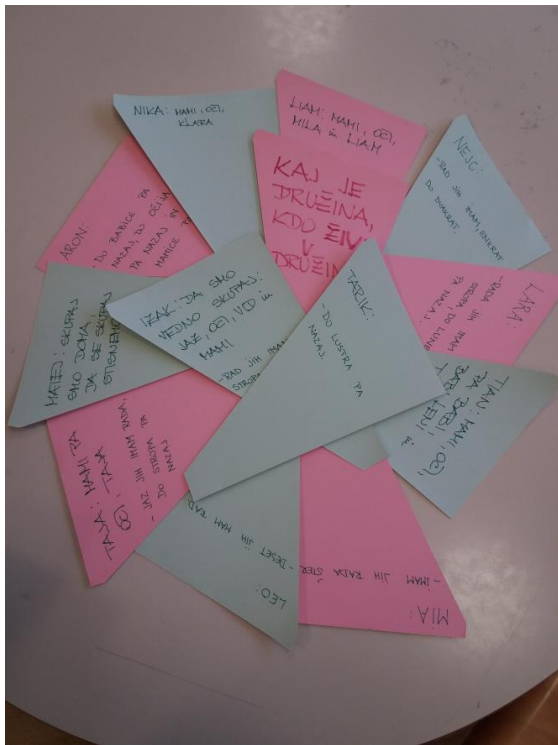

Slika 3 in 4: Priprava prostora za Angelco

2.6.4 MOJA DRUŽINA

Zberemo se v jutranjem krogu, kjer Angelca že čaka, da se bomo pogovarjali o družinah. Zanima jo prav vse – kdo sestavlja družino, kdo vse spada v njo, koliko članov šteje posamezna družina, tudi od kod prihajajo ... Angelca je s seboj prinesla tudi knjigo *Jaz in moja družina*, da bi jim pojem družina približala, zato jo prebere. Skupaj z Angelco se pogovarjamo o vsebini knjige in jo primerjamo s svojimi družinami ter njihovimi člani. Preštejemo, koliko članov sestavljajo družine otrok. Za

vsakega otroka nato na liste zapišemo člane družine in to, kaj njim predstavlja beseda družina.

Slika 5 in 6: Kaj je družina in kdo živi v njej

ANALIZA:

Angelca v jutranjem krogu otroke sprašuje, kaj je družina, kdo sestavlja družino, od kod prihajajo njihove družine ... Otroci se odzivajo različno – nekateri naštevajo vse, ki jih poznajo, drugi samo tiste, ki živijo skupaj z njim, nekateri pa nikogar. Angelca skupaj z mano prebere knjigo Jaz in moja družina, s katero želi otrokom približati pomen in sestavo družine. V knjigi so opisane vse oblike družin, ki jih nisem poudarjala, saj v skupini nimamo drugačnih oblik družin. Otroci so se po prebrani knjigi odzvali zelo suvereno in naštel res samo svoje starše, sestrice in bratce, le redko kdo še babice in dedke. V skupini imamo res srečo, saj nimamo nobene družine, ki bi bila enostarševska ali drugačne oblike, kot oče, mama in otroci. Ena od deklic je opazila, da je naša Angelca postala zelo žalostna. Stopila je do nje in jo vprašala, kaj je narobe. Angelca je z žalostnim glasom povedala, da pogreša svojo družino in da žal nima nobene slike, na kateri bi jih lahko malo pogledala in se potolažila. Otroci so ji obljubili, da bodo oni poiskali sliko njihove družine. Nato smo na liste papirja napisali še izjave otrok, kaj si predstavljajo pod besedo družina in kdo

sestavlja njihovo družino. Nekatere izjave so bile res izvirne in zanimive, zato sem jih zapisala – npr. »Družina je, da smo skupaj doma in se stiskamo.« »Da smo vedno skupaj jaz, oči, Vid in mami.« Razmišljanje o družini sva z Angelco podkrepili z vprašanjem, kako zelo imajo radi očke in mamice. Izjave so bile čudovite – »Rad jih imam enkrat do dvakrat.« »Jaz jih imam rad do stropa pa nazaj.« »Do lustra pa nazaj.« Otroci so pri spoznavanju oblik družin in opisovanju svojih res zelo uživali. Na čisto preprosti način so prišli do velikih spoznanj. Saj so ugotovili, da imajo tudi živali oblike družin in da družine včasih nimajo obeh staršev. Vsa živa bitja imamo neko obliko družine, ki nas sestavlja in oblikuje in daje popotnico za življenje skozi katerega se prebijamo.

Slika 7: Podganja družina

2.6.5 RISANJE DRUŽINSKIH ČLANOV

V jutranjem krogu je Angelca prebrala slikanici Moj očka in Moja mamica. Nato smo skupaj z Angelco opisali svojo družino, ki jo bomo kasneje narisali s črnim alkoholnim flomastrom ter pobarvali z barvnimi tuši. Angelca jim je pripravila tudi otroško pesmico Moja družina, jo prebrala, da smo se jo lahko skupaj naučili. Podganca jim je pripravila še papir, flomastre in tuše ter jih spodbujala pri risanju in ustvarjanju posameznikove družine. Ko so bile risbe narejene, smo jih razstavili na hodniku pred skupino.

Slika 8 in 9: Risbe družin

ANALIZA:

Otroci v jutranjem krogu pozorno poslušajo Angelco, ko jim bere knjigi. Med branjem slikanic sem opazila, da otroci zaradi pomoči Angelce zgodbo veliko bolj motivirano poslušajo in spremljajo. Po branju se oglasi deček, ki prinese sliko podganje družine in reče Angelci: »Poglej, kaj sem ti prinesel, da ne boš tako žalostna.« Angelca se razveseli in se stisne k dečku. Pove jim, da zdaj lahko tudi ona opiše svojo družino in jim pokaže svojo mamico, očka in sestrico. Angelca otrokom pove še pesmico o družini, nad katero so otroci navdušeni in se jo želijo naučiti. Večkrat jo ponovimo, da si jo otroci zapomnijo. Ena od deklic reče: » Daj, Angelca, pridi k meni, bova skupaj povedali pesmico, ti bom jaz pomagala.« Nato smo skupaj pripravili mize za risanje in ustvarjanje njihovih družin. Otroci so pripravili tudi prostor za Angelco, da jih bo spremljala, kako rišejo in ustvarjajo. Nekateri otroci so med ustvarjenjem želeli, da jih Angelca pohvali, spraševali so jo tudi, ali ji je njihovo risanje všeč. Na koncu njihovega ustvarjanja smo naredili veliko razstavo naših umetnin. Otroci so se pri risanju družin res zelo potrudili in niso pozabili prav na nikogar. Vsak posebej jih je poimenoval, da ne bi na koga pozabil. V nekaterih družinah je bila večja mama pri drugih otroci in tretjih očetje. Na tak način si lahko predstavljamo kdo ima največjo vlogo v družini. Obdobje glavonožcev je res zanimivo, saj otroci poudarijo tudi tiste stvari, ki jih mi ne bi niti opazili.

2.6.6 OD KOD PRIHAJA NAŠA DRUŽINA

Otroke zberem v jutranjem krogu. Z Angelco pripraviva velik zemljevid Slovenije. Angelca otrokom najprej razloži, kaj je to zemljevid in kaj predstavlja, saj sama to velikokrat uporablja, ko teka po svetu. Nato pokaže, kaj lahko pogledamo in poiščemo na njem – mesta, gore, morja, reke ... S tem otrokom nekoliko približa nov pojem. Skupaj ugotavljamo, v katerem mestu živimo mi ter kje živijo naše babice in dedki. Pogledamo tudi, kaj nas obdaja – morje, reke, hribi ... Z Angelco imava pripravljen tudi Atlas sveta in zemljevid bivše Jugoslavije.

Slika 10: Razdalje med različnimi mesti

ANALIZA:

Ko smo se zbrali v jutranjem krogu, sva z Angelco raztegnili velik zemljevid Slovenije. Otroci so bili čisto navdušeni in so spraševali, kaj je to. Angelca jim je razložila, da je to zemljevid, na katerem so označena različna mesta, reke, gore, ki jih najdemo v Sloveniji. Enega od dečkov je zanimalo, kje piše Ljubljana. Angelca je kar skočila na sredino zemljevida, kjer piše Ljubljana. Otroci so se nasmehnili in kar poskočili od navdušenja. Nekateri so me presenetili, ker so takoj vedeli, da je to zemljevid in da na njem poiščemo različne kraje. Ugotavljali smo, da nekateri prijatelji ne živijo v Ljubljani, zato smo poiskali tudi njihove kraje (Radovljica, Tržič, Dol pri Ljubljani, Domžale). Za tem je Angelca vprašala, če otroci mogoče vedo, od kod prihajajo njihove babice in dedki. Nekateri so vedeli in takoj povedali. Ugotavljali smo, ali se do njih peljejo z avtomobili, avtobusi ali vlaki in ali se peljejo dalj ali manj časa. Potem smo omenjene kraje poiskali tudi na zemljevidu – Šoštanj, Koper, Kamnik. Eden od dečkov je povedal, da njegov dedek in babica ne živita v Sloveniji, ampak v drugi

državi. Angelca ga je pogledala in vprašala, kje je to. Deček je odgovoril, da v Bosni in da se do tam peljemo zelo dolgo. Da bi si otroci bolje predstavljali, kje je Bosna, sva z Angelco pokazali še en zemljevid, zemljevid južne Evrope. Otrokom sem razložila, da vseh krajev ne najdemo na zemljevidu Slovenije, zato potrebujemo tudi druge zemljevide, na katerih so ostale države. Spomnila sem se tudi na globus, ki sem ga prinesla iz didaktičnega kabineta, in ga pokazala otrokom. Bil jim je zelo všeč; nekatere je spominjal na žogo. Angelca je skočila na njega in se pošalila ter na njem kar malo tekla. Najprej smo na zemljevidu poiskali, kje leži Bosna in Hercegovina. Skupaj z otroki smo iskali in poti sledili s prstom, da smo prišli do Bosne in Hercegovine. Deček je prijel Angelco in rekel: »Poglej, tukaj pa živita moja babica in dedek.« Ugotovili smo, da se do tja res vozimo dolgo. V skupini imamo tudi dečka iz Makedonije in Rusije, ki slabo govorita slovensko, zato jima pri sporazumevanju pomagam. Vprašala sem ju, ali njuna babica in dedek živita v Sloveniji. Odgovor je bil, da ne. Nato je vodenje pogovora prevzela Angelca in rekla: »Saj res, ena babica in dedek živita v Makedoniji, druga pa v Rusiji.« Dečka sta z navdušenjem potrdila in skupaj z Angelco poiskala državi na zemljevidu. Ostali otroci so se začudili in rekli, da je to res daleč. Ob globusu sem otroke vprašala, kje mislijo, da je Mehika, kjer živi babica in dedek našega Lea. Otroci so vprašali Angelco, če mogoče ona ve, kje je to, ampak tudi ona se je začudila. Pokažem jim in jih vprašam, ali mislijo, da se do tja lahko pripeljemo z avtom. Odgovori so bili seveda različni, eden od dečkov pa je rekel, da pridemo v Mehiko z letalom. Vsi so pogledali Lea, ki ni bil ravno velikokrat tam, a pravi, da se je tja odpeljal z letalom. Tako smo poiskali vse naše države, ki jih želimo spoznati. Otrokom sem pustila zemljevide še na tleh, da bom opazovala njihova potovanja po njem. Otroci so z navdušenjem vzeli Angelco in ji razkazovali, kje vse živijo njihove babice. Razlagali so tudi prijateljem in prevzeli ter animirali Angelco. Med iskanjem po zemljevidu so otroci z zanimanjem poslušali imena mest. Prav zanimivo jih je bilo opazovati, kako so bili nekateri začudeni, da ne živijo vsi v Ljubljani. Cilj kako razložiti od kod prihajamo, je bil na tak način, zelo dobro realiziran. Otroci so na nov način spoznali razdalje med mesti in tudi državami. Prišli smo tudi do tega, da je zemlja okrogla, saj smo Mehiko iskali s pomočjo globusa.

2.7 DRUGI TEDEN SPOZNAVAMO SLOVENIJO IN NJENE ZNAČILNOSTI

2.7.1 GLAVNI CILJI:

- Spoznavati Slovenijo s pomočjo lutke.
- Motivirati otroke, da s pomočjo lutke spoznavajo značilnosti Slovenije.
- Doživljanje, spoznavanje in uživanje umetnosti.
- Spoznavanje ožjega in širšega družbenega okolja ter spoznavanje medkulturnih in drugih razlik.

2.7.2 DEJAVNOSTI:

- Iskanje značilnosti Slovenije v knjigah in na spletu,
- Iepljenje značilnosti Slovenije na zemljevid,
- z lutko motivirati predstavitev značilnosti Slovenije.

2.7.3 SPOZNAVANJE SLOVENIJE

V jutranji krog prinesem knjigo o Sloveniji in njenih značilnostih. Angelca prihiti v krog in pravi, naj ne pozabijo nanjo. Otroke sprašuje, ali vedo, kaj predstavlja knjiga, ki je pred njimi. Preberemo in prelistamo jo, kar je za nas zanimivo. Angelca spodbuja otroke, naj ji povejo, kaj predstavljajo določene slike. Poimenujemo določene značilnosti, ki so otrokom bližje in bolj zanimive, kar presodim med potekom dejavnosti. Angelca predlaga, da bi naredili plakat. Nekatere značilnosti Slovenije poiščemo na računalniku v zbornici in jih natisnemo, da jih bomo lahko prilepili na naš zemljevid.

Slika 11: Spoznavamo Slovenijo

ANALIZA:

Otroci se z navdušenjem in radovednostjo usedejo v jutranji krog. Eden od otrok vpraša, kje je Angelca. Ta že hiti k nam. Nekateri sprašujejo Angelco, kaj zanimivega je pripravila danes. Ko smo vsi skupaj zbrani, jo poslušajo, ona pa jih sprašuje, kaj predstavlja knjiga, ki je pred njimi. Eden od dečkov pravi, da je to Slovenija. Angelco prosijo, naj jim jo prebere. Nato začnemo listati knjigo in skupaj z Angelco nekatere stvari prebereva. Za začetek smo pogledali zastavo, grb in himno. Ena od deklic je poimenovala barve, ki so na naši zastavi, skupaj pa opišemo še grb in poslušamo himno Slovenije. Oglasi se Izak in pravi: »Pri himni moramo stati tako pri miru, poglej, Angelca, tako.« Deček vstane in vsi otroci ga posnemajo. V knjigi nato vidimo veliko narodnih noš in s pomočjo otrok izberemo gorenjsko. Angelca jim prebere njene značilnosti. Med listanjem knjige ugotovimo, da ima Slovenija več delov, pokrajin. Otroci skupaj z Angelco opazujejo in me sprašujejo, kaj to pomeni. Povem jim, da se Slovenija deli na pet večjih pokrajinskih enot in da v vsaka vsebuje posebne značilnosti. Angelca vpraša otroke, če opazijo razlike, ko pridejo do babic in dedkov. Matej pravi: »Veš, Angelca, moja nona ima vedno pršut doma, pa morje je blizu, pa tam govorijo slovensko, samo malo zavijajo tako kot jaz.« Nato se opogumi tudi ena od deklic, ki pove, da so blizu njene babice kurenti. Dečki, ki imajo babice in dedke

izven meja Slovenije, pravijo, da je tam čisto drugače. Tako smo se odločili, da omenjene kraje poimenujemo na naš način; namesto Primorska smo rekli pršut, Gorenjsko in hribovit svet smo zamenjali s planšarjem, Štajersko s kurentom, Prekmurje s štokljami, Dolenjsko s pisanicami, osrednjo Slovenijo pa smo poimenovali kar po glavnem mestu Ljubljani. Da pa bo naš zemljevid, ki ga bomo izdelali, zanimiv, so otroci izbrali tudi potico, klobaso, nagelj, klopotec, žgance, harmoniko, kozolec, Bled in Triglav. Angelco je zanimalo, kje bomo dobili slike, da jih bomo prilepili na naš zemljevid. Eden od otrok ji je razložil, da so slike na računalniku, zato smo odšli do zbornice in vse izbrane značilnosti poiskali na spletnih straneh ter jih natisnili za naš zemljevid, ki ga bomo izdelali v prihodnjih dneh.

Otrokom je bila dejavnost, pri kateri smo slovenska mesta in kraje poimenovali po različnih stvareh, živalih in značilnosti, bližje, kot če bi mesta le poimenovali. Opazila sem, da si na tak način veliko lažje zapomnijo, od kod prihajajo njihove babice in dedki ter značilnosti, ki so značilne za našo državo. Z veliko slikovnega materiala in motivacijo lutke so cilji veliko lažje dosegljivi, saj je koncentracija otrok daljša in veliko bolj dovezetna.

2.7.4 IZDELOVANJE ZEMLJEVIDA SLOVENIJE

Z Angelco pripraviva nemo karto Slovenije, na katero bomo prilepili natisnjene slike, ki smo jih izbrali in predstavljajo značilnosti Slovenije. Angelca otroke motivira, da še enkrat obnovijo izbrane značilnosti, nato pa jih skupaj prilepimo na karto Slovenije. Skupaj izberemo mesto, kjer bomo imeli slovenski kotichek, da bodo lahko otroci obnavljali pridobljeno znanje. Na koncu jih Angelca nauči tudi igrice Potujemo po Sloveniji.

Slika 12 in 13: Plakata Slovenije

ANALIZA:

Kot vsako jutro se tudi danes zberemo v jutranjem krogu, kjer jih čakata Angelca in nema karta Slovenije. Otroci sprašujejo Angelco, zakaj je pripravila zemljevid Slovenije. Angelca zemljevidu priloži tudi knjigo. Ena od deklic se spomni, da bodo najbrž nalepili tiste slike, ki so jih včeraj natisnili na računalniku. Angelca dvigne glavo, deklico pohvali in napove, da bodo res lepili slike. Najprej jih vpraša, kaj je za vsako državo najbolj pomembno. Otroci hitro odgovorijo, da zastava, himna in grb. Podganca jih spodbudi, da ponovijo, katere barve sestavljajo slovensko in kaj predstavlja grb. Zdaj lahko pričnemo z lepjenjem naših značilnosti. Angelca jih pri lepjenju spodbuja in sprašuje, kako se imenujejo posamezne značilnosti. Z enim od dečkov tudi prilepi sličico. Otroci so si s pomočjo slik zapomnili veliko značilnosti, tudi za kateri predel Slovenije je posamezna značilnost tipična. Ko smo izdelali zemljevid in ga prilepili na steno, smo se igrali še igrico Potujemo po Sloveniji. Angelca jim je najprej razložila pravila igre in otroke napotila do omare, kjer so se usedli na tla. Jaz sem imela v roki kartončke s slikami, ki smo jih zbrali za značilnosti Slovenije. Angelca določi, da najprej značilnosti govorim jaz, ona pa je pri enem od otrok. Tako smo začeli z igro. Jaz sem govorila in kazala na otroke, kot da gre za izštevanko. Potujemo po Sloveniji in ti greš z mano; tisti, pri katerem se je ustavilo, me je prijel za roko in nadaljevali smo ...Potujemo do štoklje in ti greš z nami, potujemo do narodne noše in ti greš z nami ... Potovali smo do nam znanih značilnosti, enakih kot na

zemljevidu. Ko smo pripotovali do določene značilnosti, se je posameznik postavil v kolono s sliko, pot k novi značilnosti smo nadaljevali v koloni in spet se je posameznik postavil v kolono s sliko. Tako smo nadaljevali, dokler ni zmanjkalo slik značilnosti. Otroci so bili navdušeni nad igro, ki jih jo je naučila prijateljica Angelca. Otroci so med igro lepo skrbeli za Angelco in pazili, da jim ne bi padla.

Pri dejavnosti so otroci zelo dobro sodelovali, saj jim je slikovni material ostal v dobrem spominu. Zanimivo je bilo, da so si zapomnili tudi, kje živijo babice in dedki od prijateljev. Otroci so poimenovali stvari in nato povezali z dedki in babicami, ki živijo v tistem okolju. Tudi igra jim je bila zelo všeč in so jo hitro osvojili ter se jo igrali tudi med prosto igro.

Slika 14: Izdelovanje plakata Slovenije

Slika 15: Slovenski kotiček

Slika 16: Igra Potujemo po Sloveniji in kdo gre z nami

2.7.5 PREDSTAVITEV ZNAČILNOSTI SLOVENIJE

Po predhodnem dogovoru sem v vrtec povabila planšarja z Velike planine, harmonikarja in mlado dekle, oblečeno v narodno nošo. Angelca je zbrala otroke v naš slovenski kotiček in jim povedala, da nas čaka čisto poseben dan. Pripravljene so bile tudi jedi, ki so značilne za naše kraje, in harmonika. Spoznali bomo, kaj vse ima na sebi planšar, dele narodne noše, pokušali bomo jedi in za konec tudi malo zaplesali.

Slike 17, 18 in 19: Predstavitev značilnosti Slovenije

ANALIZA:

Danes smo zaključili pot po Sloveniji. V vrtec sem povabila planšarja z Velike planine, harmonikarja Žana ter Niko, ki je imela oblečeno gorenjsko narodno nošo. Angelca je v naš slovenski kotiček povabila vse otroke. Povedala jim je, da imamo danes čisto pravi slovenski dan, saj imamo zanimiv obisk. Otroci so z navdušenjem poslušali in radovedno spraševali, kdo pride. Angelca jih je spodbudila, naj goste kar sami pokličejo. Kar nekaj otrok je vprašalo, kako naj jih pokličejo, če pa ne vedo, kdo pride. Angelca jim je svetovala, naj, ko bodo zaslišali trkanje, na glas rečejo kar naprej. Takrat so v igralnico prikorakali planšar, harmonikar in deklica v narodni noši. Angelca je kar skočila proti njim, otroci pa so malo osupli. Nekateri so se ustrašili, drugi so bili radovedni, tretji pa so se tudi zasmeli. Z Angelco sva najprej stopili do harmonikarja in otroke vprašali, ali vedo, v kaj je oblečen. Kar nekaj jih je reklo, da v narodno nošo. Nato smo podrobneje pogledali, kako je ta obleka sestavljena. Angelca je začela pri škornjih in nato nadaljevala proti glavi. Ustavili smo se pri brezrokavniku, ki ima zlate gumbce in vezene rože ter pod njim ruto. Angelca je skočila na klobuk in začela vohati lep rdeč cvet. Otroke je vprašala, ali kdo pozna ta čudovit cvet. Oglasila se je deklica in malo bolj tiho povedala, da to je tisti nagelj, ki smo ga nalepili tudi na naš zemljevid. Potem je Angelca stopila do deklice v narodni noši. Bila je res čudovita. Otroke je vprašala, ali so zato, da se deklica kar sama predstavi in pove, kaj vse ima oblečeno. Otroci so kar strmeli in poslušali, Angelca pa tudi, saj je povedala, da noše še nikoli ni videla tako od blizu. Na koncu je prišel na vrsto še gospod v čisto posebni obleki. Angelca mu je skočila kar na ramo in rekla otrokom, da je to kot čudovit tobogan ter se spustila po njegovi obleki. Gospod je razložil, da se temu pregrinjalu reče dežni plašč in ga nosijo v planinah ob slabem

vremenu, da niso mokri. Na glavi imajo prav poseben klobuk, v roki palico, na katero se lahko oprejo, če so utrujeni, služi pa jim tudi za pomoč pri paši krav, ter rog, ki ga uporabljajo, da pokličejo krave h koči. Na Veliki planini imajo radi domačo hrano, ki so jo v košari prinesli tudi s sabo – kranjsko klobaso, žgance, kislo mleko, orehovo potico in domač beli kruh. »Mmmmmm, reče Angelca, zdaj se bomo pa še dobro najedli.« Skupaj z mano pokaže košaro, nato pa jaz otroke povabim, naj poskusijo različne jedi. Otroci so nekatere jedi radi poskusili, druge pa malo manj. Najraje so poskusili klobaso in potico, žgance jih je poskusilo le nekaj, saj jih nekateri sploh niso poznali. Kislo mleko, ki je zelo značilno za Veliko planino, pa so jedli le tisti, ki jedo tudi jogurt. Ko smo se malo okrepčali, je mali harmonikar raztegnil svoj meh, planšar in deklica pa sta pristopila k otrokom ter skupaj so zaplesali. Eden od dečkov je prijel tudi Angelco in se zavrtel z njo. Občutki otrok so bili različni, saj jih je nekaj ostalo kar na svojem mestu in so dogajanje samo opazovali.

Predstavitve je potekala odlično. Otroci so bili pri planšarju previdni, saj so ga videli prvič. Večina je bila kar pogumna, le nekaj otrok se ga je malo prestrašilo, zato so bili še bolj previdni. Opazila sem, da najbolj poznajo kranjsko klobaso, saj so jo tudi poskusili. Otroci so se zabavali in na koncu tudi zaplesali.

Sliki 20 in 21: Druženje ob predstavitvi Slovenije

2.8 TRETJI TEDEN SPOZNAVAMO BOSNO IN HERCEGOVINO

2.8.1 GLAVNI CILJI:

- Spoznati Bosno in Hercegovino s pomočjo lutke.
- S pomočjo lutke motivirati otroke, da odkrivajo značilnosti Bosne in Hercegovine.
- S pomočjo lutke razvijati zanimanje za odkrivanje širšega sveta zunaj domačega okolja.
- Spoznavanje razlik med življenjskimi navadami naše in drugih kultur ter med različnimi drugimi družbenimi skupinami.
- Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

2.8.2 DEJAVNOSTI:

- S pomočjo lutke poiskati značilnosti Bosne in Hercegovine v knjigah in na spletu,
- s pomočjo lutke nalepiti značilnosti Bosne in Hercegovine na zemljevid,
- z lutko motivirati predstavitev značilnosti Bosne in Hercegovine.

2.8.3 SPOZNAVANJE BOSNE IN HERCEGOVINE

Nov teden bomo začeli s spoznavanjem Bosne in Hercegovine, od koder prihajata babici in dedka dveh dečkov. Angelca je želela otrokom s pomočjo zemljevida južne Evrope približati oddaljenosti Bosne in Hercegovine od Slovenije. Starše obeh dečkov sem predhodno prosila, naj mi naštejejo nekaj značilnosti, ki bi bile za nas zanimive, in napišejo kakšno otroško pesem, ki bi se jo lahko naučili. Angelca je otroke spraševala, ali so že kdaj potovali v Bosno in Hercegovino in ali so mogoče slišali za to državo. Za pogovor jih je motivirala s preprostimi vprašanji. Pokazala jim je oddaljenost Bosne in Hercegovine od Slovenije in kje leži na zemljevidu. Primerjali smo tudi velikosti držav.

Slika 22: Spoznavanje Bosne in Hercegovine

ANALIZA:

Z otroki smo se zbrali v krogu, kjer nas je z zemljevidom in nekaj zanimivimi slikami že čakala Angelca. Bila je zvedava, zanimalo jo je namreč, ali otroci vedo, do katere države na zemljevidu bomo odpotovali in raziskali njene značilnosti. Dečka, ki sta imela dedka in babico iz te države, sta glasno povedala, kam nas bo pot vodila. Najprej je Angelca otroke vprašala, od kod se bomo odpravili proti Bosni in Hercegovini. Otroci so dejali, da iz Ljubljane. Angelca se je postavila na točko na zemljevidu, kjer leži Ljubljana, in jih nato zopet vprašala, kam naj se zdaj obrne, da bomo prišli do Bosne in Hercegovine. Da so otroci imeli boljšo predstavbo, smo

govorili gor, dol, levo ali desno. Govorili so v vse strani, zato jim je podganca malo pomagala in brala države. Ko smo prispeli do Bosne in Hercegovine, so otroci rekli stop. Oglledali smo si razdaljo in ugotavljali, kako lahko pridemo do tja. Seveda so vsi otroci rekli z avtom, dodali pa smo še avtobus in vlak. Za tem jim je Angelca povedala, kako se imenuje glavno mesto, saj je večina otrok prvič slišala za državo in njeno glavno mesto. Otroci so nato spraševali, ali imajo tudi oni enake značilnosti kot Slovenija. Najprej smo se ustavili pri jeziku in ugotavljali, ali govorijo enako kot mi v Sloveniji. Eden od dečkov je rekel, da tam govorijo »bosansko« in da on svojo babico kliče »nana«. Nekaterem je bilo to čudno in tudi smešno. Tako smo ugotovili prvo razliko med državama. Pogledali smo tudi zastavo in grb, ki so ju pripravili starši dečkov in ju je Angelca držala pri sebi ter kazala otrokom. Ugotovili so, da sta čisto drugačna. Na slikah so bile tudi značilnosti, ki so mi jih priporočili starši. Skupaj z otroki smo jih pregledali in poimenovali. Nekatere so jim bile znane, druge pa so videli prvič. Angelca je otroke opozorila tudi na velikost države in jih vprašala, ali se jim zdi Bosna in Hercegovina večja ali manjša od Slovenije. Skupaj smo ugotovili, da sta si državi po velikosti različni, saj je Bosna in Hercegovina nekoliko večja. . Angelca je predlagala, da izdelamo podoben zemljevid, kot smo ga za Slovenijo.

Dejavnost, izpeljana s pomočjo lutke, je veliko lažja, saj otroci veliko bolj sodelujejo. Opazila sem, da lutki veliko bolj odgovarjajo, ko jih kaj vpraša, kot če to stori vzgojitelj. Dejavnost poteka veliko bolj sproščeno in z velikim zanimanjem, saj jim je lutka prijatelj, ki mu lažje sledijo in tudi zaupajo, kot nas uči strokovna literatura.

Slika 23: Spoznavanje značilnosti Bosne in Hercegovine

2.8.4 IZDELOVANJE ZEMLJEVIDA

Pripravila sem zemljevid Bosne in Hercegovine ter slike, ki jih bomo prilepili, nekaj jih je pripravila tudi babica naših dveh fantov. V jutranjem krogu smo skupaj z Angelco in otroki pogledali nemo karto Bosne in Hercegovine ter slike, ki jih bojo otroci nalepili. Določili smo mesto, kjer bomo imeli kotiček z značilnostmi Bosne in Hercegovine. V njihovem jeziku smo se naučili tudi nekaj pesmic, ki so jih priporočili starši enega od dečkov – Ringe, ringe raja; Taši, taši; Kiša.

Slika 24: Izdelovanje zemljevida Bosne in Hercegovine

ANALIZA:

Kot vsako jutro smo se zbrali v jutranjem krogu. Angelca je otrokom pokazala nemo karto Bosne in Hercegovine ter jih vprašala, katero državo predstavlja. Otroci radi odgovarjajo na njena vprašanja, zato jih velikokrat kar čakajo. Najprej smo si ogledali slike in poimenovali izbrane značilnosti. Angelca se rada tudi malo pošali, da se otroci sprostijo in lažje odgovarjajo. Med njimi je postala velika empatija, tako da komunikacija teče sproščeno. Odprli so se tudi otroci, ki so bolj zaprte narave in odgovarjajo na njena preprosta vprašanja. Da je bilo malo drugače, smo najprej skupaj izbrali prostor, kjer bomo obesili naš zemljevid Bosne in Hercegovine. Otroci so za mnenje o primernosti prostora spraševali tudi Angelco. Obesili smo zemljevid in nalepili slike, ki predstavljajo nekaj značilnosti te države. Pri lepljenju jim je pomagala Angelca, saj otroci sedaj delajo vse skupaj z njo. Veliko se pogovarjajo z njo, tudi med igro in o temi projekta. Ko smo nalepili vse slike, je Angelca otroke opozorila, da so nekaj pozabili. Otroci so si dobro ogledali plakat in eden od dečkov je ugotovil, da so pozabili zastavo in grb, ki sta zelo pomembna. Po končanem lepljenju smo še enkrat poimenovali vse stvari na zemljevidu. Angelca je otroke spodbujala: »No, pa pogledjmo, ali ste si vse zapomnili?« Otrokom je dala navodila:

»Jaz skočim na sliko, vi pa poveste, kaj predstavlja.« Otroci so v en glas odgovorili pritrdilno. Tako smo spoznali burek, narodno nošo, glavno mesto Bosne in Hercegovine Sarajevo, čevapčiče, turško kavo, ratluk in baklavo. Otroci so bili zelo navdušeni, ker se je Angelca igrala z njimi igrice. Angelca jim je povedala, da ima za njih še pesmico, ki jo v slovenščini vsi poznamo. Imenuje se Ringa, ringa raja, v njihovem jeziku pa malo drugače Ringe, ringe, raje. Otroci so si jo hitro zapomnili, zato smo jo tudi zaplesali. Ker je bilo otrokom zelo všeč, jim je Angelca prebrala še nekaj pesmic. Te pa so bile neznane in so jim bile manj všeč. Zato smo morali še nekajkrat zaplesati Ringe, ringe raje.

Lutka je res odlična pomočnica ob dejavnosti z otroki. Opazila sem, kako otroci z navdušenjem odgovarjajo, kaj predstavljajo slike, ko jih pokaže Angelca. Povedati znajo tudi, za katero državo so značilne stvari na sliki. Tako med projektom pridejo na vrsto tudi otroci, ki so bolj mirni in se ne želijo vedno izpostavljati.

2.8.5 PREDSTAVITEV BOSNE IN HERCEGOVINE

Danes bo za nas čisto drugačen dan. Z Angelco bova pripravile predstavitev Bosne in Hercegovine. Poimenovali ga bomo kar Bosanski dan v vrtcu. Z Angelco sva v našem kotičku Bosne in Hercegovine pripravili značilnosti, ki sva jih dobili od staršev (blazine, dve otroški narodni noši, nogavice, nekaj različne hrane, mlinček, prt). Otrokom predstaviva sestavine za pripravo sirovega bureka in pripomočke, ki jih potrebujemo za pripravo. Nato si vse stvari podrobneje pogledamo, jih oblečemo in poskušamo nekaj pripravljene hrane.

Slika 25 in 26: pogovor o pripravi sirovega bureka

ANALIZA:

Zbrali smo se v jutranjem krogu in Angelca je otroke spraševala, ali so že kdaj pripravljali sirov burek. Otroci so rekli, da ga niso še pripravili, so ga pa jedli. Povem jim, da ga bomo pripravili v vrtcu, saj bomo imeli predstavitev Bosne in Hercegovine – imeli bomo kar Bosanski dan. Otroci so bili zelo navdušeni. Najprej smo pogledali, kaj vse imamo v vreči. Angelca me je prosila, ali lahko tudi ona posluša pri enem od otrok, ker tudi ona še nikoli ni pekla sirovega bureka. Vsi otroci so si želeli, da bi bila Angelca pri njih v naročju, nato pa smo zbrali enega od dečkov, ki ima babico v Bosni. Iz vreče sem vzela veliko dolgo palico, otroci pa so začudeno pogledali. Izak je vprašal, kaj je to. Povprašala sem jih, kaj oni mislijo, da gospodinje naredijo s to veliko palico. Deček, ki je imel v roki Angelco, je povedal, da ima to njegova babica in jo uporabi, ko peče burek. »Bravo, Tarik, to je palica, s katero valjajo testo, ki ga nato namažejo z nadevom.« Izak je pripomnil, da ima tudi on valjar, a da je nekoliko drugačen. Nato smo ju primerjali med seboj, nadaljevali pa s sestavinami, ki jih bomo uporabili za namaz. Ko smo pregledali vse potrebno za peko bureka, smo en zvitek poskusili narediti tudi sami in ga odnesli v kuhinjo, da nam ga je kuharica spekla. Nato sva z Angelco v koticu naše Bosne in Hercegovine na mizo zložili vse stvari, otroci pa so se usedli v polkrog. Na mizi so bile razstavljene različne značilnosti Bosne in Hercegovine. Imeli smo otroški narodni noši, priglavlke (nogavice), džezvo

(posodo za kuhanje kave), okrogle vzglavnike, baklavo, ki nam jo je spekla ena od babic, ratluk in še pito oz. burek. Z Angelco sva otrokom vsako stvar posebej pokazali in tudi poimenovali. Otroci so si veliko stvari zapomnili že z našega zemljevida, malo pa jih je spomnila še Angelca. Pri predstavitvi narodne noše sta se deklica in deček opogumila in narodno nošo tudi oblekla. Ko smo okušali hrano, so bili otroci zelo previdni. Nekaterim sta bila ratluk in baklava presladka. Najraje so posegli po bureku oz. piti, saj so se tudi sami preizkusili v pripravi. Otrokom je spoznavanje držav zelo zabavno, saj jih pri vsem spodbuja tudi njihova ljubljena Angelca. Na koncu naše predstavitve smo poslušali tudi glasbo, na katero plešejo v Bosni in Hercegovini, njihovo značilno kolo. Za lažjo predstavo plesa smo si ga ogledali tudi prek spleta. Angelca je spodbudila otroke, da so se prijeli za roke in poskušali zaplesati tudi oni. Otroci so skupaj z Angelco se prijeli za roke in poskusili. Malo so se smejali, ampak jim je šlo prav odlično. Za zaključek smo zapeli in zaplesali še naš Ringe, ringe raje.

Čeprav nas ni imela čas obiskat babica našega Tarika, je predstavitev potekala zelo zanimivo. Otroci so bili nad posameznimi pripomočki zelo navdušeni in so jih želeli tudi preizkusiti. Vsako stvar so otipali, jo pregledali, jedi pa tudi okusili. Zanimivo je bilo opazovati izraze na otroških obrazih ob okusu ratluka, ki je zelo sladek. Otroci, ki niso sladkosnedi, so se kar močno pačili. Zanimivo pa je bilo tudi, da se vsi niso odločili, da bi oblekli otroško narodno nošo, kljub temu da jih je Angelca spodbujala.

Slike 27,28 in 29: Predstavitev značilnosti Bosne in Hercegovine

2.9 ČETRTEK TEDIEN SPOZNAVAMO MAKEDONIJO

2.9.1 GLAVNI CILJI:

- Spoznavati Makedonijo s pomočjo lutke.
- S pomočjo lutke motivirati otroke za odkrivanje značilnosti Makedonije.
- Spoznavanje razlik med življenjskimi navadami naše in drugih kultur ter med različnimi drugimi družbenimi skupinami.
- Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

2.9.2 DEJAVNOSTI:

- S pomočjo lutke poiskati značilnosti Makedonije v knjigah in na spletu,
- s pomočjo lutke nalepiti značilnosti Makedonije na zemljevid,
- z lutko motivirati predstavitev značilnosti Makedonije.

2.9.3 SPOZNAVAMO MAKEDONIJA

Otrokom skupaj z Angelco zopet pripraviva zemljevid južne Evrope. Po predhodnem dogovoru z očkom našega dečka, ki prihaja iz Makedonije, dobimo slike nekaterih značilnosti države. Na zemljevidu poiščemo razdaljo med Slovenijo in Makedonijo ter Bosno in Hercegovino in Makedonijo. Preberemo ime glavnega mesta in pregledamo slike, ki predstavljajo značilnosti države. Te bomo kasneje prilepili na nemo karto.

Slika 30: Spoznavanje Makedonije

ANALIZA:

Z otroki naredimo jutranji krog. Na sredi z zemljevidi že čaka Angelca, da poiščemo, kje leži Makedonija. Angelca otroke najprej vpraša, ali se spomnijo, kje vse smo že bili. Otroci veselo odgovorijo, da v Sloveniji ter Bosni in Hercegovini. Nato Angelca nadaljuje in vpraša, kam nas bo sedaj vodila pot. Nekaj otrok odgovori, da ne vedo, ena od deklic pa pravi, da v Makedonijo, od koder prihaja njen Oleg. Angelca deklico pohvali in jo povabi, da skupaj poiščeta Makedonijo na zemljevidu. Najprej se ustavita v Sloveniji, nato v Bosni in Hercegovini ter pot nadaljujeta proti Makedoniji. Poiščeta glavno mesto Makedonije, Skopje, in ga pokažeta ostalim otrokom. Ugotovimo, da je Makedonija še dlje kot Bosna in Hercegovina. Oleg tiho opazuje otroke in Angelco. Vse to opazi tudi Angelca in stopi do njega, ga nežno poboža in povabi, da otrokom pokažeta slike, ki jih je pripravil z mamo in očetom. Deček je

povedal, da se v Makedonijo največkrat odpravi kar z letalom in da je tam zelo lepo jezero, ki se imenuje Ohridsko jezero in je podobno morju. »Bravo,« ga pohvali Angelca, »zdaj pa preglejmo še slike, ki ste jih pripravili, da malo bolj spoznamo Makedonijo.« Otroci povedo Olegu, kako se po slovensko imenujejo stvari, ki so na slikah, on pa kako jih imenujejo v Makedoniji. Skupaj ugotovimo, da se razlikuje tudi pisava, saj tam pišejo v cirilici. Ko z Angelco kažeta slike, opazimo, da imajo zelo radi rdečo barvo. Zasledimo jo v zastavi, narodni noši in tudi v rastlinstvu, saj na plantažah gojijo rdečo papriko in mak. Oleg pravi, da tudi njegova babica doma goji papriko, zato so jo tudi natisnili. Angelca otrokom pove, da se že veseli, kako bodo ustvarili še en lep in barvit zemljevid, ki bo krasil njihov makedonski kotiček.

Danes je bilo otrokom spoznavanje države še bolj zanimivo, ker je z njo povezan njihov prijatelj. Opazila sem, da so med dejavnostjo velikokrat pogledali Olega. Zazdelo se mi je, kot da so čakali, da bi jim potrdil, kar smo spoznali. Zanimivo je, ko med dejavnostjo opaziš, kako tudi otroke lutka zbliža, da med seboj sodelujejo. Tako ugotoviš, da si na pravi poti do uresničitve svojega cilja.

2.9.4 IZDELOVANJE ZEMLJEVIDA

Z Angelco pripraviva nemo karto Makedonije in slike, ki smo jih prejšnji dan že pogledali in poimenovali. Otroke zbereva v krog, Angelca pa polna energije otroke sprašuje, kaj so si zapomnili, in jih na ta način motivira. Skupaj nalepimo slike na zemljevid Makedonije in izberemo kotiček, kjer ga bomo obesili.

Sliki 31 in 32: Izdelovanje zemljevida Makedonije

ANALIZA:

Otroci so z navdušenjem pritekli v krog, kjer smo izdelovali nov zemljevid. Angelci so govorili: »Poglej, zopet bomo ustvarjali tisto državo, v kateri je živel naš Oleg.« Angelca jih je nagovarjala, naj se malo umirijo, ker bomo tako lažje delali in si zapomnili tisto, kar nas zanima. Izdelovanje zemljevida jim je bilo že skoraj rutina, saj so kar naštevali, katere značilnosti smo izbrali. Angelci so kar sami razlagali in predstavljali značilnosti Makedonije. Skupaj so izbrali slike in jih nalepili na mesto, ki so ga izbrali. Deček, ki prihaja iz Makedonije, je bil zelo vesel, ker smo se pogovarjali o njegovem kraju oz. državi. Nalepil je tudi sliko glavnega mesta, ki se imenuje Skopje. Potem smo se razgledali po igralnici in za mesto plakata izbrali kar ogledalo. Otroci so ga skupaj z Angelco prilepili in občudovali. Hodili so od zemljevida do zemljevida in poimenovali države ter opisovali slike na njih. S seboj so nosili tudi Angelco in ji razlagali, kaj vse vedo. Naš Oleg pa je bil najbolj ponosen, ko je prijateljem povedal, da bosta z njegovim očetom predstavila njegovo državo.

Otroci so res nekaj posebnega. Kako lepo jih je opazovati, ko počnejo stvari z navdušenjem in radovednostjo. Lutki so zelo suvereno razlagali pomen slik. Spoznavanje življenja in značilnosti Makedonije jim je bil res v veliko veselje, najbolj pa našemu Olegu. Deček je ob spoznavanju doživel velik napredek, saj se je

otrokom veliko bolj približal in postal del njih. Otroci so ga večkrat povabili v svoj krog, vzel pa si je tudi Angelco in jo uporabil za komunikacijo.

Slika 33: Makedonski kotichek

2.9.5 PREDSTAVITEV MAKEDONIJE

Po predhodnem dogovoru nam je značilnosti Makedonije prišel predstaviti oče našega dečka, ki prihaja iz te države. Z Angelco sva pripravili prostor in otroke zbrali v krog.

Sliki 34 in 35: Predstavitev Makedonije

ANALIZA:

Otroci so že komaj čakali, da prideta očka in Oleg. Med čakanjem so razlagali Angelci, da bo tudi danes poseben dan, saj bomo spoznali Makedonijo še malo drugače. Potem pa je nekdo potrkal in prišla sta Oleg in njegov oče. Angelca ju je prijazno pozdravila in še enkrat povedala otrokom, da bosta Makedonijo predstavila njihov prijatelj Oleg in njegov oče, zato se moramo udobno namestiti na stol in poslušati. Prinesla sta slike značilnosti, ki so pomembne za Makedonijo in jih predstavila. Oče je bil zelo navdušen nad otroki, ker so kar nekaj značilnosti že poznali. Pokazal je nekaj zanimivih slik in se trudil govoriti čim bolj pravilno slovensko. Pri nekaterih besedah sem mu pomagala. Predstavil nam je tudi nekaj različnih slik Skopja in nekaj slik Ohridskega jezera, ki je največji ponos Makedonije. Povedal je, da večino ljudi odhaja tja na oddih, in da se vedno bolj razvija tudi v turizmu. Angelca se je oglasila in me vprašala: »Renata, peljiva otroke na Ohridsko jezero, se bomo malo ohladili in sprostiti.« Otroci so se nasmejali, potem pa rekli, naj počakaj, saj ni še konec predstavitve. Nadaljevali smo z značilnimi rastlinami – makom in papriko. Če bi se sprehajali po poljih, bi videli cele nasade teh dveh rastlin. Ena izmed značilnih jedi je tudi fižol, ki ga spečejo v pečici na podoben način kot prebranac, le da jed sestavljajo le fižol, olje, začimbe in voda. Poleg fižola pa jedo tudi projo, to je pogača z maslom in začimbami. Otroci so se pri fižolu kar malo »kremžili«, ampak so se pri pogači le opogumili. Eden od dečkov je hrano ponudil

tudi Angelci. Za konec pa sta nam Oleg in očka zapela tudi otroško pesmico, v kateri nastopajo različne živali. Angelca se je takoj oglasila in vprašala, ali tudi ona nastop v tej pesmici. Oleg ji je odgovoril, da v pesmici nastopajo samo makedonske živali. Predstavitvev je bila res odlična. Otroci so izvedeli veliko novih stvari, pritegnilo jih je tudi to, da je bila predstavitev pripravljena zanimivo, v njej pa je sodeloval tudi njihov prijatelj Oleg.

Predstavitvev Makedonije je bila čudovita. Oče našega Olega in Oleg sta se pripravila odlično. Otroci so odlično sodelovali in tudi spraševali. Animirali so tudi Angelco in skupaj z njo odgovarjali na vprašanja. Lutka se je zopet izkazala za veliko pomoč pred izpostavljanjem. Ker gospod ni znal dobro slovensko, so ga otroci tudi večkrat vprašali, kaj je hotel povedati. Izvedeli so še veliko o Makedoniji in okusili tudi malo njihove kuhinje.

Sliki 36 in 37: Makedonske jedi

2.10 ČETRTEI TEDEN SPOZNAVAMO RUSIJO

2.10.1 GLAVNI CILJI:

- S pomočjo lutke spoznati Rusijo.

- S pomočjo lutke motivirati otroke za spoznavanje značilnosti Rusije.
- Spoznavanje razlik med življenjskimi navadami naše in drugih kultur ter med različnimi drugimi družbenimi skupinami.
- Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

2.10.2 DEJAVNOSTI:

- S pomočjo lutke poiskati značilnosti Rusije v knjigah in na spletu,
- s pomočjo lutke nalepiti značilnosti Rusije na zemljevid,
- z lutko motivirati predstavitev značilnosti Rusije.

2.10.3 SPOZNAVANJE RUSIJE

Angelca da navodilo, da se zberemo v jutranjem krogu. Danes bomo odpotovali daleč stran do velike Rusije. Z Angelco pripraviva knjigo o Babuški, babuško in nekaj slik, značilnosti za Rusijo. Angelca prebere knjigo Babuška in z mojo pomočjo pokaže leseno igralko, ki se ji reče babuška. Pogovorimo se o državi, ki jo bomo spoznali, in pregledamo slike, ki nam jo opisujejo.

Sliki 38 in 39: Spoznavanje Rusije

ANALIZA:

Otroci se zberejo v jutranji krog, kjer jih z novimi idejami že čaka Angelca. Da jih malo zbudi, jih vpraša, v katerih državah smo bili prejšnje tedne in kdo iz naše skupine prihaja od tam. Danes bomo odpotovali še dlje. S pomočjo globusa pogledamo, kje leži ta država. Angelca jim zastavi uganko. To je država, ki je večja kot vse do zdaj, od tam prihaja deček, ki je zelo tih. Nika pravi, da je to Rusija, od tam namreč prihaja naš prijatelj Daniil. Ko smo šli čisto počasi po globusu, smo ugotovili, da je Rusija oddaljena veliko bolj kot države, ki smo jih že obiskali. Medtem ko so otroci gledali slike, ki sva jih pripravili z Angelco, so podobnosti s Slovenijo našli v barvah zastave. Iskali smo, kako se imenuje glavno mesto. Angelca je predlagala, da bi, namesto da iščemo po globusu, raje vprašali Daniila, ki zagotovo ve. Daniil je prestrašeno pogledal, a ko je do njega prišla Angelca, ji je povedal, da je to Moskva. Poiskali smo sliko Moskve in si jo dobro ogledali. Ena od deklic je rekla, da tudi tam ne govorijo slovensko, Angelca ji je pritrdila in povedala, da govorijo rusko. »Pa pogledjte, imajo tako pisavo kot v Makedoniji, imenuje se cirilica. Imajo pa tudi take kosmate kape, kot sem jaz,« je dodala Angelca. »Kako pa se imenujejo te kape?« je vprašal Izak. Ugotovili smo, da se kape imenujejo kučme, nosijo jih pozimi, ker je tam zelo mrzlo. Še enkrat smo pogledali razdaljo med Slovenijo in Rusijo ter ugotovili, da je Rusija zelo daleč in da se tja lahko peljemo z avtom, avtobusom, vlakom in letalom. Angelca je vprašala Daniila, kako oni odpotujejo v Rusijo na obisk in deček ji je odgovoril, da vedno z letalom.

Otroci so z navdušenjem začeli s spoznavanjem Rusije, deček, ki prihaja iz Rusije, pa je bil zelo tih in boječ. Opazila sem, da ga je lutka malo bolj sprostila. Menim, da se bo pri nadaljevanju projekta vedno bolj odpiral, saj mu je ta tema bližja in se bo lažje vključeval. Tudi teorija nam predlaga, da otroku, ki ga v skupino vključujemo iz drugega okolja, ponudimo knjige in teme, ki so bližje tistemu okolju, v katerem se bolje znajde.

Slika 40: Spoznavanje značilnosti Rusije

2.10.4 IZDELAVA ZEMLJEVIDA

Z Angelco sva predhodno pripravili nemo karto Rusije in natisnjene slike značilnosti, ki jih bomo nato nalepili na naš zemljevid. Medtem ko otroci lepijo slike na zemljevid, s pomočjo Angelce ponavljajo že poznane stvari. Izberemo mesto, kamor bomo prilepili naš zemljevid z značilnostmi Rusije. Med seboj primerjamo velikosti zemljevidov in držav ter ugotovljamo, kateri je največji.

Slika 41: Spoznavanje Babuške

ANALIZA:

Otroci se usedejo v jutranji krog in že z navdušenjem čakajo na izdelavo zemljevida. V krogu jih že čaka Angelca, pa tudi polno slik, ki predstavljajo značilnosti Rusije. Nekaj otrok je želelo preizkusiti, ali si je Angelca kaj zapomnila od prejšnjega dne. Pokažejo ji tudi babuško in vprašajo, ali ve, kaj je to. Angelca se malo zamisli, nato pa odgovori, da je to babuška. Nato skupaj poimenujemo izbrane značilnosti in jih nalepimo. Otrokom je bila ta država najtežja. V vse značilnosti so bili zelo negotovi, niso jim bile tako blizu kot značilnosti prejšnjih držav. Najbolj pa ji je zmedla razdalja med Slovenijo in Rusijo. Začeli smo z lepljenjem zastave, narodne noše, pirošk, slike glavnega mesta Rusije Moskve ... Angelca je stopila do Daniila in izbrala sta mesto, kjer bomo nalepili naš zemljevid Rusije. Daniil je bil zelo vesel, da je lahko nalepil zemljevid sam z Angelco, saj mu je bila v veliko pomoč pri komuniciranju s celotno skupino.

Dejavnost je bila zelo pestra, saj je v Rusiji zaradi velikosti dežele značilnosti res veliko. Otroci so z navdušenjem lepili, čeprav so bile znamenitosti drugačne, kot so jih spoznavali prej. Opazila sem, da se je tudi naš Daniil malo sprostil in komuniciral z Angelco te vrstniki. Zopet se je izkazalo, da je lutka v veliko pomoč, da se otrok sprosti.

Slika 42 in 43: Izdelovanje zemljevida Rusije

2.10.5 PREDSTAVITEV RUSIJE

Po predhodnem dogovoru nam je Rusijo prišla predstaviti mama našega prijatelja Daniila. Z Angelco sva pripravili, kar naju je prosila Daniilova mama. Angelca je zbrala otroke v krog in predstavila potek današnjega dne. Otrokom je predstavila mamo našega ruskega prijatelja. Predstavitev sta skupaj pripravila Daniil in njegova mama, malo pa jima je pomagala tudi Angelca.

Sliki 44 in 45: Predstavitev značilnosti Rusije

ANALIZA:

Angelca je otroke zbrala v jutranji krog in povedala, da imamo danes v vrtcu ruski dan, saj nas bo obiskala gospa Ana, mama našega Daniila . Otroci so že nestrpno pričakovali, kaj sta nam pripravila. Skupaj smo najprej pregledali naš zemljevid in predstavili, kar smo mi povedali o Rusiji. Daniilova mama in Daniil sta prinesla primer pravljice v ruskem jeziku, v kateri je bilo predstavljenih nekaj značilnosti Rusije. Gospa je najprej prosila Angelco, ali jima bo lahko malo pomagala pri slovenščini, saj vsega še ne znata dobro. Angelca je bila navdušena nad povabilom, Daniil pa se ji je nežno nasmehnil. Povedala sta, da tudi v Rusiji živi veliko živali, in da je zelo pomemben medved. Otroci so izvedeli, da iz Rusije prihaja tudi pravljica Maša in medved. Pripravila sta narodno nošo. Za moške so pomembni majica, na kateri je značilen rdeč vzorec, rdeč pas in klobuk z rdečo rožo, najpogosteje rdeč nagelj tako kot v Sloveniji. Za dekleta pa je pomembno pokrivalo, ki ga imenujejo kokošnjak. Je

rdeče barve z zlatimi vzorci. Otroci so se kar ponujali, da bi poskusili pokrivala. Angelca je otroke prosila, naj naredijo vrsto, da bodo pokrivalo poskusili kar vsi, eden za drugim. Otroci so se ogledovali in se smejali, vsak pa se je pokazal tudi Angelci, da jih je pohvalila, kako lepi so. Gospa Ana je otrokom razdelila rdeče robčke, ker nas je želela naučiti kazačok. To je primer tradicionalnega ruskega plesa. Z nogami se prestopaš, z nogo čez nogo, v eni roki držiš robček in mahaš, drugo roko pa imaš v boku. Na radiu je zavrtila pesem Malinka Kalinka in že smo plesali. Ob glasbi lahko tudi prepevaš. Otroci so veselo poplesavali in v svoj krog vzeli tudi Angelco. Eden od dečkov ji je rekel, naj poskusi plesati. Poklical me je, da bi videla, kako dobro jima gre z Angelco. Potem pa sta nam Daniil in njegova mama zapela otroško rusko pesmico z naslovom Dva veselja gusja, kar pomeni Dve veseli goski. Angelca je vprašala otroke, ali bi se jo želeli naučiti malo. Otroci so bili seveda navdušeni, ampak je bila kar težka, saj je bila v ruskem jeziku, ki so ga slišali prvič. Po vseh novih informacijah so bili že pošteno lačni in so se prav veselili poskušanja različnih ruskih jedi. Za Rusijo je zelo pomembna pšenica, iz katere pripravljajo različne jedi. Ena izmed njih so tudi piroške, ki imajo različne nadeve. Angelca je kar skočila h gospe in želela malo poskusiti. Otroci pa so jo opozorili, naj najprej malo počaka, da bodo vsi poskusili. Za nas je gospa pripravila krompirjevo, zelenjavno in mesno piroško. Zelo radi pa pečejo tudi palačinke, ki jih nadevajo z različnimi namazi, njihov najbolj znan je marmelada in kislá smetana, palačinka pa polita s sladkim mlekom. Otroci so se zelo razveselili, ko so zagledali palačinke. Izak je pripomnil, da tudi pri nas pečemo palačinke. Angelca ga je pomirila, da palačinke pečejo v veliko državah, samo namažejo jih z različnimi nadevi. Med sladkanjem s palačinkami je Angelca vprašala otroke, kako jim je bilo všeč potovanje po Rusiji. Ena od deklica je povedala, da ji je bilo super, všeč ji je bil predvsem ples, eden od dečkov pa je dodal, da so bile palačinke boljše, kot jih naredi njegova mama. Nekateri so bili samo tiho, drugi so se drli, da je bilo super, eden od dečkov pa se je šel celo zahvalit gospe Ani in Daniilu za tako dobro predstavitev. Angelca je prosila otroke, da se skupaj zahvalimo gospe Ani in Daniilu za odlično predstavitev ter ju pozdravimo, ker odhajata domov.

Čudovito, predstavitev je bila res odlična, Daniil se je ob mami in lutki dodobra sprostil. Dejavnost je potekala brez posebnosti. Vsi otroci so sodelovali in uživali. Najbolj všeč jim je bil ples Malinka Kalinka, saj smo ga morali večkrat zaplesati. Največ težav jim je povzročala pesem, saj jim je bil jezik tuj in so ga prvič slišali.

Nekaterim je bil celo smešen. Hrana jim je bila veliko bolj všeč kot vse do sedaj. Seveda so jim šle v največjo slast palačinke in jagode.

Sliki 46 in 47: Ples Malinka Kalinka

2.11 ČETRTE TEDEEN SPOZNAVAMO MEHIKO

2.11.1 GLAVNI CILJI:

- S pomočjo lutke spoznati Mehiko.
- S pomočjo lutke motivirati otroke za spoznavanje značilnosti Mehike.
- Spoznavanje razlik med življenjskimi navadami naše in drugih kultur ter med različnimi drugimi družbenimi skupinami.
- Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

2.11.2 DEJAVNOSTI:

- S pomočjo lutke poiskati značilnosti Mehike v knjigah in na spletu,
- s pomočjo lutke nalepiti značilnosti Meke na zemljevid,
- z lutko motivirati predstavitev značilnosti Mehike.

2.11.3 SPOZNAVANJE MEHIKE

V jutranjem krogu z Angelco povprašava otroke, iz katere države prihaja še eden od naših prijateljev. Tako spoznamo še zadnjo temo oz. državo, Mehiko, ki jo bomo raziskali. Z Angelco pripraviva natisnjene slike, ki nam jih je posredovala mama našega Lea, ki prihaja prav iz Mehike.

Slika 48: Iščemo Mehiko

ANALIZA:

Z otroki se usedemo v jutranji krog in eden od dečkov me z zanimanjem vpraša: »Renata, kam bomo odpotovali ta teden?« Bila sem prav pozitivno presenečena in jih s pomočjo Angelce vprašala, ali se komu dozdeva, kam bi nas pot še lahko vodila. Kar nekaj jih je odgovorilo: »Tja, kjer je babica od Leota.« »Res je,« odgovori Angelca, »tja bomo odpotovali.« Angelca skoči na globus in se na njem zavrti. K sebi pokliče Lea in skupaj otrokom pokažeta, kje na globusu je Mehika. Tako smo si približali oddaljenost od Slovenije. Ugotovili smo, da je vmes eno veliko morje. Angelca vpraša otroke, če vedo, kako se imenuje to veliko morje. Naš Izak pa kot iz topa odgovori, da je to morje, ki se mu reče ocean. Otroci so ga začudeno pogledali, jaz pa sem ga vprašala, kako to ve in kdo mu je povedal. Povedal je, da je to videl v knjigi z zemljevidi, ki sta jo gledala z očkom. Tudi Angelca odpre knjigo zemljevidov in skupaj ugotovimo, da je Mehika država z veliko pikami okoli. Vpraša jih, ali vedo, kaj te pike pomenijo. Eden od dečkov je rekel: »Pa saj to je Mehika.« »Seveda,« pravi Angelca, »tem pikam se reče otoki in ker bo naš zemljevid zelo težko narisati, bi lahko naredili kaj drugega.« Otroci so predlagali, da nalepimo slike na velik papir in

ga potem obesimo na steno. Angelca je bila navdušena in odločili smo se, da naslednji dan izdelamo velik plakat.

Zanimivo je bilo raziskovati, kje leži Mehika. Otroci so med dejavnostjo večkrat pogledali Angelco, ki jih je spretno motivirala in izražala moč lutke med dejavnostjo. Opazila sem, kako otroci sledijo njenim namigom in vprašanjem. Otroci z lutko res uživajo in raziskujejo. Videti pa je bila tudi velika razlika med našimi priseljenci. Najbolj odprt za sodelovanje med dejavnostjo je bil prav Leo.

Slika 49: Pogovor o Mehiki

2.11.4 IZDELOVANJE PLAKATA

Angelca povabi otroke v likovni kabinet, da izberemo barvo papirnate pole za izdelavo plakata. Nato se skupaj zberemo v jutranji krog. V sredino kroga položimo plakat in slike z značilnostmi Mehike. Še enkrat ponovimo, kaj je na slikah in jih nato nalepimo ter izdelamo plakat. Ko je plakat narejen, ga obesimo na izbrano mesto.

Slika 50: Poimenovanje značilnosti Mehike

ANALIZA:

Otroci so v likovnem kabinetu, kamor jih je povabila Angelca, izbrali oranžno polo, na katero bomo nalepili naše značilnosti Mehike. Nato smo se zbrali v jutranji krog in Angelca je otrokom kazala slike, da so lahko povedali, kaj vidijo na njih. Najprej smo nalepili sliko glavnega mesta, njegova izgovarjava pa je bila težja. Otroci so poskušali, a jim je povzročalo kar nekaj težav. Eden od dečkov je rekel, da tega ne more povedati, ker mu je težko. Jaz pa sem ga vseeno še malo spodbudila, da je vsaj poskusil. Opazovali smo tudi barvo kože in ugotavljali, da imamo vsi malo drugačno barvo. Eni smo zelo beli, drugi pa malo manj. Ko pa smo pogledali našega Lea, se je ten kože močno razlikoval od naše. Bil je temnejši in imel je čisto črne lase. Ena od deklic je rekla, da je take barve kot čokolada. Prek spleta smo poslušali jezik, ki se od našega močno razlikuje. Otroci so rekli, da nič ne razumejo, Angelca pa je dodala, da tudi jezikov drugih držav, ki smo jih spoznali, nismo razumeli. Spoznali smo tudi, da pri njih rastejo palme in da so tam dolga vroča poletja, zato nosijo tudi velike klobuke, ki se imenujejo sombrero, in pregrinjala, ki se imenujejo pončo. Otroci so bili navdušeni, saj bi tudi oni ležali pod palmo. Leo je deček, ki je v naši skupini najmlajši, star je namreč 2 leti in pol in nam sam ni veliko povedal o Mehiki. Je pa prinesel slike, ki jih je pripravila njegova mama. Ko smo lepili slike hrane, je povedal, da mama velikokrat naredi tortilje. Tudi ostali otroci so povedali, da so že jedli tortilje. Eden od dečkov je rekel, da jih obožuje. Nato smo izbrali mesto v igralnici, kamor smo nalepili naš čudoviti plakat Mehike.

Otroci so bili navdušeni, saj smo namesto zemljevida naredili kar plakat. Zemljevida nismo izdelovali, ker ima zelo razčlenjeno obalo in ga je težko narisati, zato smo se odločili za plakat. Med dejavnostjo se je razvijala vedno večja vnema, saj bi radi vsi naenkrat sodelovali. Zanimivo pa je, da je večina otrok poznala tudi tako slavne tortilje. Opazila sem, da otroci vedno bolj opazujejo in prepoznavajo razlike med državami. Z raziskovanjem so ugotovili, da je koža Mehičanov temnejša, da govorijo drugačen jezik ... Zelo so se veselili predstavitve.

Sliki 51 in 52: Izdelovanje plakata Mehike

2.11.5 PREDSTAVITEV MEHIKE

Za predstavitev sem pripravila nekaj tradicionalnih jedi, rekvizitov in tradicionalno glasbo. Za pomoč sem prosila tudi starše našega Lea, ki so prinesli nekaj stvari, kot so sombrero, tortilje ... Žal se nam nista mogla pridružiti. Pripravila sem tudi slike, da smo nekatere stvari še obnovili.

Sliki 53 in 54: Predstavitev Mehike

ANALIZA:

Na mizo sem pripravila vse, kar smo dobili za predstavitev Mehike. Kar hitro je na njo skočila tudi Angelca in čakala otroke, da se usedejo okoli mize. Nato so se otroci usedli okoli miz, jaz pa sem pripravila še glasbo, značilno za Mehiko, ki je iz radia odmevala čisto po tihem. Otroci so se usedli k mizam in z zanimanjem pogledali, kaj vse je na njih. Zanimivo jih je bilo opazovati, kako so jim bile stvari na mizi všeč. Najbolj všeč jim je bil sombrero. Sombrero je značilno pokrivalo, ki Mehičane ščiti pred soncem. Angelca jim je povedala, da so lahko tudi drugačne barve in velikosti. Tam jih nosijo tako otroci kot odrasli, zato ga lahko poskusijo prav vsi. Dodala je, da je sama žal premajhna in se v njega lahko kar skrije. Otroci so se postavili v vrsto, da so ga res vsi pomerili. Pri taki opravi s sombrerom manjka še pončo, ki je za tiste kraje zelo pogost. S pomočjo slike pokažem primer tega pregrinjala. Nato smo najprej pogledali vse jedi, ki so bile razstavljene na mizi, in ugotavljali, iz česa so bile sestavljene. Imeli smo različne vrste tortilj z nadevi, Angelca je vsa navdušena skakala po mizi in vohljala, ker je želela malo poskusiti dobrote. Otroci so jo hitro umaknili in ji povedali, da bodo skupaj poskusili, kakšen okus imajo jedi. Na velikem krožniku pa smo imeli tudi takose, to je slan prigrizek, ki ga pomakamo v različne vrste omak. Najprej smo se osredotočili na tortilje, ki so jih otroci primerjali z velikimi palačinkami, ki jih namažemo z »omakico«. Angelca je dodala, da je to tak dober

pšenični kruhek, ki ga glodajo tudi podgane med kakšnimi smetmi. Otroci so se prav iz srca zasmeli. Najprej smo poskusili samo tortiljo brez nadeva, nato še z nadevom. Enim so bile bolj všeč tortilje s piščančjim nadevom, drugim pa z zelenjavo. Na koncu pa so poskusili še takose z nacho sirom, guacomole omako in nepekočo salso. Eden od dečkov je rekel, da so to slani prigrizki z različnimi omakami, ki so zelo podobni našemu čipsu. Po pokušini jedi smo se prepustili glasbi in zaplesali kot pravi Mehičani. Za njih je značilna glasba kitar, na katere igrajo mariachi. Tako se imenujejo njihove značilne glasbene skupine. Oblečeni so v tradicionalno mehiško narodno nošo. Ogledali smo si tudi sliko in potem vsi skupaj z Angelco ob zvokih mariachev zaplesali. Tako se je naše popotovanje tudi zaključilo.

Sliki 55 in 56: Uživanje v Mehiškem dnevu

2.3 NEKAJ UTRINKOV V DRUŽBI PODGANCE ANGELCE IN ZAKLJUČEK PROJEKTA

Naša Angelca z nami praznuje Izakov rojstni dan.

»Renata, Angelca bo tukaj pri meni, da mi bo pomagala pihati svečke.«

»Mi smo pa na avtobusu in gremo v lutkovno gledališče. Angelca pa bo sedela z nama.«

»Danes bom pa jaz spal z Angelco, a ne, da bova skupi spala.«

»Ej, kozice, pazite Angelco, ona je naša prijateljica.«

»Saj ji ne bodo nič naredile, samo malo jo bodo povohale, ne boj se.«

»Mi mamu pa žur, Teja, dej pleš, pa prim Angelco, pa pazi, da ne pade.«

Slike 57, 58, 59, 60 in 61: Utrinki med projektom

ANALIZA:

Tudi v našem prostem času so se otroci radi igrali z Angelco, jo ogovarjali in animirali. Nikoli je niso pozabili vzeti s seboj, ne ko smo šli v lutkovno gledališče ne na sprehode in tudi na obisk kmetije ne. Vedno je nekdo skrbel za njo in jo čuval. Radi so jo imeli tudi med spanjem in kosilom, na igrišču in na praznovanju rojstnih dni, torej pri vseh dejavnostih. Od nje smo se poslovili ob prihodu poletja, saj so otroci odhajali na počitnice, pa tudi Angelca se je vrnila v svoje okolje. Otrokom je obljubila, da jih pride še kdaj obiskat, saj se je imela z njimi zelo lepo.

S projektom sem zadovoljna, saj so otroci zelo radi sodelovali, čeprav so bili nekateri še zelo majhni. Na pomoč so priskočili tudi starši, ki so se odlično odrezali in predstavili ali pripravili značilnosti svoje kulture. Angelca kot lutka je bila prav super povezava za odkrivanje različnih kultur v naši skupini. Otroci so se na trenutke kar prerekali, pri katerem bo v jutranjem krogu, pri kom bo spala, jedla ... Lutka nas je še bolj povezala in sprostila vzdušje pri tistih bolj zadržanih otrocih.

4 ZAKLJUČEK

S projektom *Z lutka do spoznavanja medkulturnosti v skupini* sem uresničila cilje svoje diplomske naloge. S pomočjo lika ljubljenska v skupini sem prišla do rešitev, kako lahko tudi otrokom, starim od 2 do 4 let, približamo različne kulture na njim razumljiv način.

Od dneva, ko sem vpeljala ljubljenska v skupino, je postal del nas. Naš ljubljensek je bila podganca Angelca. Podgano sem izbrala, ker imamo v večini pred njo še vedno predsodke, da je to umazana žival, ki prenaša bolezni ... da je drugačna od običajnih ljubljensčkov. Prav tako pa se velikokrat pojavijo problemi med različnimi narodi, ki jih družba rada odrija in zapostavlja ter jim ne da priložnosti, da bi se lahko vključili v okolje, v katerem živijo.

V naši skupini je bilo kar nekaj otrok, ki so prihajali iz različnih držav. Skozi projekt smo spoznavali različne države, v veliko pomoč pa nam je bila tudi naša Angelca. Najprej smo se osredotočili na okolje, v katerem živimo. To je družina in država ter spoznali nekaj značilnosti Slovenije. Tako so dobili otroci boljšo predstavbo, v kakšnem okolju živimo in kaj je za njega pomembno. Najbolj se je obrestovalo pri dveh dečkih, ki sta bila v Sloveniji le nekaj mesecev, saj sta se ob pogovoru z našo Angelco odprla. Njej sta popolno zaupala in sta se z njo zelo rada igrala.

Med potovanjem so bili otroci, ki jim je bila država bližja, na to zelo ponosni. Radi so sodelovali pri raziskovanju države in njenih značilnosti prav tako pa tudi pri predstavitvah. Uživali so pri komuniciranju prek lutke Angelce in tisto, kar jim je povedala ona, so si bolj zapomnili. Ko jim je lutka brala knjigo, je bila koncentracija veliko večja. Lahko bi rekli, da je to avtoriteta lutke in spoštovanje do nje.

V veliko pomoč so bili tudi starši, ki so se vključevali na različne načine. Otrokom je bilo v ponos, da se njihovi starši predstavljajo v njihovem vrtcu in sodelujejo z njimi. To se je močno opazilo pri dečku, ki je prihajal iz Rusije. Deček se je ob predstavitvi poleg mame veliko bolj sprostil kot drugače. Tudi motivacija Angelce mu je skozi čas postala bližja in je veliko več komuniciral. Deček iz Makedonije pa je na tak način zelo napredoval na jezikovnem področju.

Otroci so ob motivaciji z lutko med dejavnostmi veliko bolj sodelovali. Angelca je znala otroke privabiti in jih motivirati pri izvajanju vsake dejavnosti posebej. Na

medsebojne odnose je vplivala pozitivno in otroke spodbujala k domišljiji in ustvarjanju svojega mnenja. Prek nje so izražali čustva in občutke, se zatekli k njej ob težavah in jih z njo tudi reševali, če je bilo potrebno.

Skozi projekt se je prepletala multikultura, ki je prisotna v naši skupini in nam jo je jo i na preprost način in z raziskovanjem skušala predstaviti podganca Angelca. Tako smo spoznali vsako kulturo posebej – od tiste, v kateri živimo, do vseh, ki so prisotne v naši skupini. Lutka je z različnimi dejavnostmi in z otroško radovednostjo krojila celoten projekt, s katerim sem zelo zadovoljna. Zelo spontano smo tako pripeljali projekt do konca in uresničili zastavljene cilje.

5 LITERATURA

BOROTA, B., GERŠAK, V., KOROŠEC, H., MAJARON, E., (2006). Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk. Univerza na primorskem, Pedagoška fakulteta.

BRANDER, P., CARDENAS, C., ABAD, J. de V., GOMES, R., TAYLOR, M. (2004). Izobraževalni priročnik (Ideje, pripomočki, metode in aktivnosti za neformalno medkulturno vzgojo in izobraževanje mladostnikov ter odraslih. Slovenija in svet Evrope št. 43

GIUSSEPE, M. (2006). Medkulturnost izziva svet vzgoje. Sodobna pedagogika, posebna izdaja, 168–180.

GOBEC, D. (2000). Iz take smo snovi kot sanje. Revija Lutka, 56. 36–43.

KOROŠEC, H. (2002a). Multikulturna vzgoja z lutkami. V H. Korošec in E. Majaron, Lutka iz vrtca v šolo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

KROFLIČ, R., ŠTIRN KOREN, D. ŠTIRN JANOTA, P. JUG, A. (2010). Kulturno žlahtenje najmlajših. Ljubljana: Vrtec Vodmat.

KURIKULUM ZA VRTCE (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

MAJARON, E. (2002). Lutka naša vsakodnevna pomočnica. V H. Korošec in E. Majaron, Lutka iz vrtca v šolo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerza v Ljubljani.

MAJARON, E. (2002). Lutka pri oblikovanju mladega človeka. V H. Korošec in E. Majaron, Lutka iz vrtca v šolo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerza v Ljubljani.

PORENTA, A. (2003). Zgodbe in lutke kot sredstva za motiviranje učencev. Sodobna pedagogika, 2, 172–189.

TURNŠEK, N. (2004). Vrtec in šola kot vključujoča skupnost. Šola in vrtec skozi ogledalo: Priročnik za vrtce, šole in starše. Ljubljana: DZS.

VAH JEVSNIK, M. (2010). Medkulturna vzgoja in izobraževanje v vrtcu in v prvem triletju osnovne šole. Revija za elementarno izobraževanje. Maribor: Pedagoška fakulteta.